BOCKEN
2013

MEDLEMSBLAD FÖR KUNGL. HÄLSINGE REGEMENTES KAMRATFÖRENING

BOCKEN

Årgång 73

Ansvarig utgivare
och redaktör
Knut Björkenstam
Birger Jarlsgatan 102 A, 1 tr.
114 20 Stockholm
Telefon: 08-15 69 34

Kamratföreningens sekreterare
Hans Beminge
Sparbiten 2
806 48 Gävle
Telefon: 026-16 74 17

Kamratföreningens kassör
Rune Westergren
Fabriksgatan 8
806 45 Gävle
Telefon: 070-594 00 29

Kamratföreningens plusgiro
13 73 32-3

I 14 S plusgiro
25 86 42-8

Medlemsavgifter för år 2014
Kamratföreningen 150:–, ständigt medlemskap 2.250:–,
familjemedlemskap 75:–
I 14 S 100:–

Hemsida Kamratföreningen
www.i14.se

Hemsida I 14 S
www.i14s.se

* * *

JAG MINNS MITT I 14

Härmed uppmanas alla och envar, som har personliga minnen från tiden vid Hälsinge regemente, dess två brigader och övriga krigsförband, att skriva och berätta. Gärna med några bilder. Allt är av intresse, även mycket korta berättelser. Sänd in din berättelse före den 1 maj 2014. *Redaktören*

ISSN 0347-299X

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sidan

Förord 4

Kamratföreningens ordförande har ordet 5

Information från Gävleborgsgruppen 7
av överstelöjtnant Raymond Iller

Kungl. Hälsinge regementes fana 9
av filosofie doktor, kapten i reserven (Livgardet) Johan Engström

Militära inkvarteringar i Gävle 15
av systemingenjör, kapten i reserven Bo Tangfelt

Fältmarschsång 1902 18

Artilleriregemente förlagt till Gävle 19
av överstelöjtnant Knut Björkenstam

En tavlas märkliga historia 21
av överstelöjtnant Lars Ringqvist

En truppofficer minns 25
av kapten Tore Sörquist, berättat för Bo Tangfelt

Bränder, bin och bostäder 33
av filosofie magister, kapten i reserven Lennart Littorin

Ett par episoder 35
av avdelningsdirektör, kapten Lennart Mattsson

Det sista utbildningsåret – några starka minnen 20 år senare 37
av överste 1. Rolf Dahlström

Muckarloppet i 14 kilometer 45
av överstelöjtnant Knut Björkenstam

Gävleborgsbataljonen – landets bästa 47
av ekonom, major i hemvärnet Rune Westergren

Kamratföreningen 75 år 49
av överstelöjtnant Knut Björkenstam

Årsmötet 2013 57
av överstelöjtnant Knut Björkenstam

Den optimala nedrinningen 60
av överstelöjtnant Knut Björkenstam

Högtidstal vid årsmötet 61
av generallöjtnant Hans Berndtson

Höstutflykten – från då till nu 67
av major Hans Beminge

Kamratföreningens verksamhet 2012 69

I 14 S verksamhet 2012 71

Veteranmiddagen 2013 73
av överste Tomas Bornestaf

Medlemmar som avlidit 2012-2013 74

FÖRORD

Från och med *Bocken* 1994/96 är det redaktören som skrivit förordet. Så har det emellertid inte alltid varit. Från början och fram till och med regementets nedläggning var det regementets chef som svarade för detta. Det finns dock ett undantag. Det var i *Bocken* 1973/74. År 1974, det år som regementets 350-årsjubileum ägde rum i maj, skrev den dåvarande redaktören (= dagens) ett inledande kapitel om regementets ursprung. Regementschefen fick således stå tillbaka denna gång.

Från och med *Bocken* 1983/84 skrev den samlade redaktionen ett förord. Detta följdes sedan av "Regementschefen har ordet". I och med regementets nedläggning i november 1997 kom detta inlägg att ersättas av "Kamratföreningens ordförande har ordet". På så sätt hålls traditionen med "chefsinlägg" vid liv.

I år – 2013 – har kamratföreningens 75-årsjubileum högtidlighållits, något som framgår på annan plats i årsskriften. Syftet med att bilda föreningen i augusti 1938 är lika aktuellt idag. Ja, måhända än viktigare genom att regementet gått in i historiens skuggvärld. Genom att slå vakt om dettas och föreningens historia, leva i nuet men med blicken riktad mot framtiden är föreningen en vital 75-åring. Den torde mänskligt att döma ha många år kvar att verka.

Bocken – och ej att förglömma föreningens utomordentligt välregisserade hemsida – kan genom hög kvalitet, intresseväckande artiklar och bilder om såväl dåtid som nutid nå flera än bara föreningsmedlemmarna. Det kan verka rekryteringsfrämjande.

Så en vädjan. *Bocken* har genom åren hållit en hög kvalitet. Jag tror att flera av föreningens medlemmar, ja jämväl andra, kan medverka till att detta fortsätter. Alla bär vi på upplevelser med anknytning till regementet. Historier från förr blir ofta bättre och bättre ju längre tillbaka i tiden de utspelar sig. Anta min uppmaning och skriv och berätta. Det kan gälla roligt, sorgesamt eller vad som helst. Jag ser fram emot att kunna säga till vår ordförande Rolf Dahlström: "Nu har jag artiklar för flera år framåt".

Avslutningsvis uttrycker jag en önskan att läsarna hoppeligen får stort nöje av *Bocken* 2013. Denna årsskrift är ingen självklarhet. Både föreningens och *Bockens* existens bygger på medlemmarnas engagemang och att de inte minst betalar årsavgiften till föreningen. Och varför inte ett extra bidrag för att finansiera *Bocken*. Tack på förhand från

Knut Björkenstam
Redaktör

KAMRATFÖRENINGENS ORDFÖRANDE HAR ORDET

Försvarsmakten har under de senaste åren genomgått omfattande förändringar. Flera faktorer ligger bakom detta, men avsaknaden av realistisk hotbild torde ändå vara den främsta anledningen. Det råder delade meningar om innehållet i utvecklingen, men det är klart att utvecklingen i vår omvärld också måste påverka oss. Många är förändringarna men en sak tycks bestå, och det är diskussionen om Försvarsmaktens ekonomi. Ett stort antal omstruktureringar, eller nedskärningar om läsaren så vill, har genomförts. Någon eller några har beskrivits som stålbad. Varje gång har de anställda hoppats på lugn och arbetsro i organisationen, men förhoppningarna har inte infriats. Och nu är det dags igen.

Försvarsmakten har fått uppdraget att minska sin personal, och enligt Högkvarteret kan det innebära att omkring 2000 personer måste sluta. Olika lösningar för att nå minskningsmålet diskuteras. De flesta tycks vara överens om att några förbandsindragningar inte är aktuella. Gränsen i det avseendet är redan nådd eller kanske till och med passerad. Ett alternativ som framförts av höga officerare i Högkvarteret är att minska med ett kompani i varje bataljon. Att ta bort en länk i ett system låter inte som en bra åtgärd. Risk föreligger att delar av minskningarna tas bland Gävleborgsgruppen och dess motsvarigheter i landet till exempel genom att grupper slås ihop. Det vore en djupt olycklig väg att vandra. Dessa grupper är nu de enda delar som svarar för Försvarsmaktens förankring hos folket.

Under förra årets höstresa och lunch på Karlberg oroade sig en lärare på skolan över både kvalitén och antalet elever som söker sig till officersutbildningen. Ett försvar som syns och verkar i bygden påverkar intresset hos folk och på sikt också rekryteringen. Så låt oss hoppas att Gävleborgsgruppen lämnas utanför den här diskussionen. Något som däremot måste diskuteras är ledningen i form av Högkvarteret, Försvarets Materielverk med flera. Har dessa i likhet med utbildningsorganisationen genomgått några stålbad? En starkt reducerad organisation borde kräva väsentligt mindre ledningsresurser.

Så några ord om vår egen verksamhet under det gångna året. Den 14 augusti 1938 grundades vår förening vid ett sammanträde på dansbanan i Regementsparken. Det är 75 år sedan och självklart ville vi på något sätt uppmärksamma detta. En jubileumslunch på Soldathemmet anordnades därför efter årsmötet. Ett hundratal medlemmar, en utmärkt lunch och bra service bidrog starkt till att göra dagen till en minnesvärd festlighet. Mer om detta finns på annan plats i Bocken.

Jag uttryckte före årsmötet en förhoppning om att vi skulle nå målet 400 medlemmar till vårt jubileum. Så blev det inte. Vi ligger konstant på 370 – 380 medlemmar. Det är i och för sig inte dåligt för det är fler än när regemen-

tet lades ner. Jag fortsätter att tjata om detta, och jag gör det den här gången genom att citera Tomas Bornestaf i Bocken 1998: "Så min uppmaning till Dig lyder: Bli kvar i Hälsinge regementes kamratförening! Värva en medlem! Kom och möt gamla vänner på besöksdagar och årsmöten!"

År 2000 anordnade vi en gemensam höstresa för vår förening, Kungl. Dalregementets kamratförening och våra respektive systerföreningar i Stockholm, I 14 S och Tisdagsklubben. Resan gick till Söderhamn och F 15 Flygmuseum. Detta fina museum genomgår ständiga förändringar och förbättringar och vi kände att det var dags för ett nytt besök. Dessutom besökte vi hälsingegården Erik-Anders och Växbo Lin utanför Bollnäs. Återigen fick vi glädjas över ett stort deltagarantal. Med en fullsatt buss från Gävle, några medlemmar som kom i egen bil och 25 kamrater från Falun blev vi nära 100 deltagare. Mer finns att läsa även om denna dag på annan plats i Bocken.

År 2000 var vi fem kamratföreningar tillsammans. Att inbjuda våra och dalkarlarnas kamrater i Stockholm var enkelt på den tiden. Försvarsmakten ställde välvilligt upp med kostnader för bussar. Den förmånen försvann och varken moderföreningarna eller stockholmsavdelningarna hade möjlighet att överta kostnaden. F 15 kamratförening visade klent intresse för att deltaga i gemensamma aktiviteter. Även samverkan med dalkarlarna upphörde efter ett tag. F 15 kamratförening har nu uttryckt en vilja att återuppta samverkan, och var representerad vid vår jubileumslunch. Dalkarlarna deltager sedan tre år tillbaka på våra höstresor, och de har nu sagt sig vara villiga och skyldiga att anordna nästa års sammankomst. Det är glädjande att vår samverkan återupptas men tråkigt samtidigt att de ekonomiska förutsättningarna inte medger att alla föreningarna kan deltaga.

Avslutningsvis vill jag tacka några medlemmar för deras särskilda insatser. Det är återigen Knut och Agneta Björkenstams förtjänst att föreningen också i år har glädjen att överlämna årsskriften Bocken till våra medlemmar. Deras imponerande arbete är värt stor uppskattning. Olle Larssons arbete med vår hemsida är också värt ett särskilt tack. Olle svarar även för hemsidorna för Stiftelsen Hälsinge Regemente och I 14 S. Alla tre sidorna är tack vare Olle av hög kvalité.

Vi riktar också ett tack till vår medlem Anders Myrman. För andra året i rad ställde han upp utan ersättning som chaufför vid vår resa. Därmed slipper vi en betydande utgift. Styrelsen riktar även ett tack till alla Er som genom Ert medlemskap eller på annat sätt bidragit till ett fint år med Kungl. Hälsinge regementes kamratförening.

Rolf Dahlström
Ordförande

INFORMATION FRÅN GÄVLEBORGSGRUPPEN

av Raymond Iller

Hej! Chefen på KUNGSBÄCK anropar!
Då var det dags att sammanfatta det gångna året. Apropå det, hur fort går Era år? Mina går i en fart som jag knappt trodde var möjlig. Men ... det är väl så det ska vara!

Årets utbud av verksamhet följer de förutvarande årens med krigsförbandsövning (KFÖ), grundläggande militär utbildning (GMU), särskild övning för förband (SÖF), ledningsträningsövning (LTÖ) och kompletterande utbildning (KU). Verksamhetsåret är nu väl inarbetat och är självklart för både oss och Gävleborgsbataljonen.

Utöver vår egen verksamhet så drabbas vi också av andras verksamhet exempelvis Försvarsmaktens (FM). Denna gång så har det varit flera stora och genomgripande förändringar som på ett omvälvande sätt har drabbat oss i stort och smått. Detta så väl organisatoriskt, personellt som metodmässigt.

Omorganisationen innebär bland annat att FM inrättat fyra staber för nationell regional ledning. Motiven för detta har varit:

- Öka ambitionen för nationell territoriell verksamhet.
- Återta delar av samhällets totalförsvarsförmåga.
- Återta nationell försvarsplanering.
- Möta kravet på en mer utökad samverkan med det civila samhället.

De fyra staberna är lokaliserade i Boden, Stockholm, Skövde och Revinge (ligger i Skåne) och de kommer att vara fullt operativa från och med 2014.

Våra förband lyder under militärregion mitt (MR M) som har sin stab i Kungsängen. Chefen för militärregionen är tillika Chef för Livgardet.

En annan stor förändring som genomförts i FM är den personella:

- Införandet av tvåbefälssystemet med taktiska officerare (TO) och specialistofficerare (SO).
- Omflyttning av kompetenser (personal).
- Reduceringen av antalet civilanställda.

För ett år sedan kunde du läsa följande rader: *"Gävleborgsgruppens nya organisation kommer från och med 2013-01-01 att vara nio officerare (3 TO, 6 SO) och en civil tjänst. Det innebär tyvärr att två civilanställda kamrater mest sannolikt kommer att sägas upp och att sex av våra officerare kommer att placeras på specialistrader med bibehållen grad."*

Sedan dess så har vi tvingats minska personalen med en tredjedel och två av våra kamrater har tyvärr blivit uppsagda. Och som vid så många andra omorganisationer så görs detta utan att det tas bort några uppgifter från enheten.

Det nya befälssystemet kopplar befattning mot grad på ett mycket tydligt sätt och huvuddelen av officerarna kommer att utgöras av SO. Här på gruppen innebär det på sikt att majorer/kaptener växlas över till förvaltare/fanjunkare. I en övergångsperiod tillåter det nya systemet att alla officerare kan behålla sina nuvarande grader oavsett vilken befattning de har placerats på. Förändringen kommer att ske när någon själv söker sig till en ny befattning eller när det kommer nya officerare in i systemet med rätt utbildning/grad.

Ytterligare en stor förändring som skett och fortfarande sker är att FM övergått till ett nytt gemensamt stödsystem – PRIO. Systemet ersätter mängder av andra små system och omfattar så gott som alla funktioner och tjänster. Det kommer att bli alldeles utmärkt när vi lärt oss hantera det. Men som vid alla införanden av nya system så har vi en del startproblem.

För att komma tillrätta med de konsekvenser som jag beskrivit ovan så finns det ett antal vägar att gå. En av dessa är att i större utsträckning köpa tjänster utifrån. Exempel på detta är: instruktörer, skjutledare, rekryterare, förare, biträden, materielhanterare med mera.

Årets stora KFÖ genomfördes som en förbandsövning där syftet var att öva funktioner och system inom ramen för bataljonen. Navet för övningen har varit Kungsbäck med ett antal objekt runt Gävle som våra tre kompanier har varit insatta mot. Övningen gick bra med goda resultat vid samtliga enheter.

Insatskompanierna genomförde följande moment: från förläggningsområde STENHAMMAR genomfördes en kort fordonsmarsch till fordonsavlämningsplats STALLPLAN för att därifrån till fots anfalla och ta objektet körcentralen/motorplan. Hur skulle inte det ha sett ut på den tiden det begav sig?

Gävleborgsbataljonen har under året sett en ny enhet ta from: båtplutonen. Uppgiften för plutonen är i huvudsak transport och ytövervakning. I och med detta så har bataljonen enheter för lösande av uppgifter såväl på marken, i luften som till sjöss.

Även detta år genomför Gävleborgsbataljonen GMU på MARMA. Vi förbereder för att genomföra inryckning och utbildning av 53 rekryter under tolv veckor augusti – november. Inryckningen sker på KUNGSBÄCK och sedan bussar vi rekryterna till MARMA där tre månaders vistelse på lägret och skjutfältet står för dörren.

Våra båda insatskompanier har under hösten genomfört SÖF nere på Kungsängen där vi övat skarpskjutning i Livgardets anläggning för strid i bebyggelse.

Med detta sagt så vill jag i detta forum framföra min tacksamhet till personalen på KUNGSBÄCK. I år har vi gått tungt och utan Er hängivenhet och lojalitet mot våra uppgifter så skulle vi aldrig nått så långt som vi gjort.

KUNGL. HÄLSINGE REGEMENTES FANA

av Johan Engström

Kungl. Hälsinge regementes fana har sitt ursprung i de fanor som tilldelades landskapsregementena till fots under Karl XI:s regering. Regementena var organiserade i två bataljoner om vardera fyra kompanier. Fanorna, vilka var målade eller sydda i intarsia, bar landskapsvapnet omgivet av en lagerkrans. Sju av kompanierna förde fanor med landskapsvapnet. Ett av kompanierna, Livkompaniet, bar en avvikande fana, som var vit och försedd med Riksvapnet krönt med CRS (Carolus Rex Sueciae) och ett litet landskapsvapen i vänstra övre hörnet av fanduken. Under 1700-talet övergick man till broderade fanor och under 1800-talet tillkom segernamn på fanorna. Bruket av kompanifanor upphörde samtidigt och ersattes av bataljonsfanor för att under 1900-talet inskränkas till endast en fana, regementsfana.

Segernamnen

Segernamnen på regementets fana har en gång föreslagits för att sedan godkännas av en fankommitté. I jämförelse med andra av rikets regementen är de många, hela elva stycken. Tidsmässigt omspänner de 101 år från 1611 till 1712, vilket innebär att de bär vittnesbörd om den svenska stormaktstiden. Det äldsta segernamnet, Novgorod 1611, representerar Jakob De la Gardies fälttåg i Ryssland. Warszawa 1656, Fredriksodde 1657 och Tåget över Bält 1658 tillhör Karl X Gustavs krig mot Polen och Danmark. Lund 1676 och Landskrona 1677 är slag som ägde rum under Skånska kriget 1675-1679. De resterande segernamnen, Narva 1700, Düna 1701, Jakobstadt 1704, Gemäuerthof 1705 och Gadebusch 1712, är alla från Stora nordiska kriget.

Novgorod 1611

Med Ivan den förskräckliges son Feodor dog den ruriska ätten ut. Ätten kom till makten i Novgorod under 800-talet. Rurik, som var från Svearike, gav dynastin dess namn. Efter Feodors död bröt en maktkamp ut i Ryssland. Perioden kallas den Stora oredan. Sveriges kung, Karl IX, och hans brorson Sigismund av Polen blandade sig i striden om tsartronen. Under denna konflikt lyckades den svenske härföraren Jakob De la Gardie att 1610 tåga in i Moskva med finska, franska och skotska trupper. I denna situation utropade Sigismund sin son Vladislav till tsar och Karl IX sin son Gustav Adolf men då denne blev svensk kung fick hans bror Karl Filip överta rollen som tsar.

För att lyckas med att lägga under sig hela Ryssland beslutade Gustav Adolf att Novgorod skulle intas och fungera som bas för den svenska rysslandspolitiken. Jakob De la Gardie var den som intog *Novgorod*. Efter en

skenmanöver överskeppade han sina trupper till Sofiastaden, sprängde befästningsportarna och lät trupperna rycka in i staden. Novgoroderna gav sig och Novgorod var svenskt. År 1613 lyckades emellertid ryssarna ena sig och valde bojaren Mikael Fedorovitj Romanov till tsar. Med Ryssland slöt Sverige freden i Stolbova 1617 då Ryssland till Sverige avstod Kexholms län och Ingermanland.

Erövringen av Riga, Livland och det Trettioåriga kriget 1621-1648

Under 1500-talet kollapsade den Tyska ordensstaten i Balticum. Sverige, Polen, Danmark och Ryssland såg då en möjlighet att ta för sig av ordens landområden. Norra Estland med Reval sökte skydd under svenska kronan 1561. Danmark köpte Ösel-Wiek och Polen tog Livland, det vill säga dagens södra Estland och Lettland. Kurland blev ett hertigdöme under polska kronan, vilket även Ostpreussen blev. Gustav II Adolf strävade efter att lägga under sig det baltiska området och erövrade Riga 1621. Livland ned till floden Düna var nu svenskt. Kriget fortsatte mot Polen. År 1629 slöts ett stilleståndsavtal med Sigismund, Gustav Adolfs kusin. Avtalet gällde fram till 1635 och innebar bland annat att Sverige hade rätt till inkomster i ett par av de preussiska flodmynningarna.

Sverige gick nu in i det 30-åriga kriget, 1618-1648, ursprungligen en inhemsk tysk konflikt. Under kriget bröt ett krig ut mellan Sverige och Danmark 1643-1645. Bägge krigen var framgångsrika för Sverige och i freden med Danmark i Brömsebro 1645 fick Sverige Ösel, Gotland, Jämtland, Härjedalen och Halland på 30 år. I den Westfaliska freden blev Wildeshausen, biskopsfurstendömet Bremen-Verden, staden Wismar och hertigdömet Vorpommern samt en del av Hinterpommern svenska provinser. Från dessa krig finns inga segernamn på regementets fana. Förklaringen är den att regementet gjorde tjänst ombord på örlogsflottan som infanteribesättning med uppgift att förbereda eller avvärja äntring. I Tyskland låg regementet i garnison för att hålla den för krigföringen livsviktiga vägen till Östersjön öppen.

Warszawa 1656, Fredriksodde 1657 och Tåget över Bält 1658

När Karl X Gustav blev rikets konung 1654 hade den resurssvaga stormakten ett svårbemästrat problem. Riket hade inte ekonomiska resurser att hålla en stark krigsmakt. Om riket var i krig skulle kriget föda en sådan krigsmakt. Polen var ett land som Sverige hade en del olösta problem med. Vapenstilleståndet 1629 var ingen riktig fred. De polska vasakungarna gjorde anspråk på den svenska tronen. Polen godkände inte det svenska innehavet av Livland. Ett krig med Polen skulle kunna leda till erövring av "sjökanten", den södra östersjökusten och sammanbinda svenska Pommern med de svenska Östersjöprovinserna. Det var också viktigt att förhindra att ryssarna erövrade polskt territorium. Karl X Gustav förklarade därför krig mot Polen.

Fälttåget var framgångsrikt. Han var oövervinnerlig. År 1656 stod tredagarsslaget vid *Warszawa*. Den polska armén var överlägsen numerärt men de svenska och de allierade brandenburgarna var för sin tid modernt utrustade och deras disciplinerade eldgivning mot det medeltida polska rytteriet gav ännu en seger. Stora delar av den polska armén lyckades sätta sig i säkerhet. Karl X Gustav vann alla fältslag men ingen slutgiltig seger. Kriget spred sig och Polen stod enat mot svenskarna. Kriget blev ett problem för Karl X Gustav.

Danskarna förklarade då krig mot Sverige och ryckte in i Bremen-Verden. Kungen beslutade att sätta in ett antal svenska garnisoner i Polen och tågade sedan mot danskarna. Till slut nådde den svenska armén den danska fästningen *Fredriksodde,* vilken hade till uppgift att skydda överfarten till Fyn och de danska öarna. En belägring inleddes men man beslutade sig sedan för att ta fästningen med stormning. Anfallet genomfördes med tre stormkolonner. Den kolonn som anföll på höger flank lyckades ta sig runt fästningsvallen, som slutade en bit ut i vattnet. Fästningen var anlagd på ett näs med en vall som sträckte sig tvärs över näset.

Vid denna tid var vintrarna extremt kalla. Man brukar tala om den "lilla istiden". Isförhållandena gjorde det möjligt för den svenska armén att *tåga över isen* till Fyn 1658 och därefter till Langeland och Laaland till Själland. Danskarna tvingades nu att sluta fred i Roskilde, den mest dyrköpta freden i dansk historia. Till Sverige avträddes Bornholm, Trondheims län, Bohuslän, Halland, Skåne och Blekinge, en tredjedel av det danska rikets territorium. Den svenska stormakten var nu som störst men Karl X Gustav nöjde sig inte med detta. Han ville erövra hela Danmark – ett återupprättande av Kalmarunionen. I februari 1659 misslyckades han emellertid att inta Köpenhamn. Ny fred slöts 1660 varvid Trondheims län och Bornholm återlämnades till Danmark-Norge.

Lund 1676 och Landskrona 1677

På grund av en allians med Frankrike drogs Sverige in i ett krig mot Brandenburg 1675. Danmark såg nu sin chans att återta de förlorade territorierna på andra sidan Öresund. Vid *Lund* 1676 möttes de danska och svenska arméerna i det mest förlustbringande slaget som utkämpats mellan rikena i kampen om herraväldet i Norden. Slaget inleddes med att Karl XI och huvuddelen av det svenska rytteriet drev Kristian V och det danska rytteriet på flykten och förföljde det. Kvar blev det utelämnade svenska infanteriet som var numerärt svagare än de danska styrkorna. Situationen räddades genom att Karl XI med sina ryttare i sista stund vände om och undsatte de hårt trängda svenska förbanden. Segern blev svensk men dyrköpt med stora manskapsförluster.

Kriget, som kallas Skånska kriget, fördes med framgång till sjöss av danskarna men på landbacken fick nu Karl XI övertaget, bland annat genom segern vid *Landskrona* 1677. Karl XI lyckades försvara landvinningarna från Köpenhamnsfreden 1660. Fredsvillkoren dikterades 1679 av Frankrike i Nijmegen utan landavträdelser till Danmark men i Tyskland förlorade Sverige Wildeshausen, som överlämnades såsom pant till biskopsdömet Münster och större delen av Hinterpommern, som tillföll Brandenburg.

Narva 1700, Düna 1701, Jakobstadt 1704, Gemäuerthof 1705 och Gadebusch 1712

År 1700 bröt det Stora nordiska kriget ut. Fredrik IV av Danmark, August II valkonung av Polen och kurfurste av Sachsen samt Peter I av Ryssland hade bildat ett anfallsförbund mot Sverige. Man ville återta förlorade landområden. Genom reduktionen hade Karl XI lösgjort ekonomiska resurser som gav möjlighet till arméreformer för att stärka rikets försvar. Den unge Karl XII kunde nu utnyttja den välutrustade och välutbildade armén, mobiliseringsplanläggningen med marschvägar och underhållsdepåer samt utskeppningshamnar för olika krigsalternativ. Riga, Narva och Karl XII:s allierade, Fredrik IV av Holstein-Gottorp, var de allierades inledande anfallsmål.

Karl XII marscherade först ned till Skåne och med hjälp av engelska flottan landsteg han på Själland. Den danska armén stod i Holstein varför Själland var prisgivet och Danmark tvingades ur kriget. Nästa mål för svenska armén var Narva. På hösten 1700 landsteg den i Pernau och marscherade österut. Narva belägrades av cirka 33 000 ryssar. Den 20 november anlände den svenska armén med 10 200 man. Man beslöt att storma de ryska befästningarna på två anfallskolonner. När anfallet sattes igång utbröt en snöstorm som blåste försvararna rakt i ansiktet, vilket gynnade svenska arméns inbrytning i ryssarnas befästa läger. Striderna pågick hela natten och ryssarna led ett totalt nederlag.

Efter *Narva* gick armén i vinterläger i Lais i Estland för att under våren 1701 tåga mot Riga. I Riga hade man på kungens order förberett båtar och pråmar för övergång av vattendrag. Då armén kom fram genomfördes en skicklig överskeppning och ett upprättande av brohuv på *Dünas* västra strand där den sachsiska armén stod. Sachsare och några ryska förband besegrades och drevs på flykten. Karl XII gick därefter till Kurland och sedan Polen. Kvar i Ingermanland, Estland, Livland och Kurland lämnades tre arméer om vardera 10 000 man att var för sig försvara de svenska Östersjöprovinserna.

Trots det svidande nederlaget vid Narva anföll nu ryssarna. År 1701 besegrade de svenska trupper vid Erastfer och 1702 vid Hummelshof. De var inga stora segrar men de var nederlag för de svenska vapnen. Å 1702 belägrade tsar Peter Nöteborg i Neva vid mynningen till Ladoga. Fästningen intogs och ändrade namn till Schlüsselburg. Ryssarna gick sedan till den svenska skan-

sen och staden Nyen som intogs 1703. Efter erövringen av Nyen anlade tsar Peter Sankt Petersburg. Ryssarnas framgångar fortsatte med erövringen av Dorpat 1704 och Narva samma år. Samtidigt rörde sig en rysk-litauisk här västerut och vid *Jakobstadt* vid Düna möttes de av en svensk armé under översten Adam Lewenhaupt. Den svenska armén som även den hade litauiska förband slog den numerärt överlägsna fienden genom sin disciplinerade eldgivning och med att gå på marsch med blanka vapen. Ryssarna blev slagna och Hälsinge regemente, som var med, är det enda svenska regemente, som på sin fana bär detta segernamn.

Ett år senare mötte Lewenhaupt igen en rysk armé under Boris Sjeremetiev. 7 000 svenska knektar, däribland hälsingar, stod mot 20 000 ryssar. Den svenska centern drev ryssarna framför sig men flyglarna anfölls i flank och rygg. Situationen var allvarlig men Lewenhaupt lyckades rätta upp slaglinjen och till slut retirerade ryssarna. Inget annat svenskt förband än Hälsinge regemente har *Gemäuerthof* på sin fana. Lewenhaupt blev efter slaget general av infanteriet.

Efter slaget vid Fraustadt 1706 och freden i Altranstädt var August II utslagen ur kriget. Karl XII gick 1707 till anfall mot den tredje fienden, Peter av Ryssland. De ryska aktiviteterna i Östersjöprovinserna minskade nu och Karl XII beordrade Lewenhaupt att med en stor tross och 8 000 man förena sig med huvudarmén. Vid Liesna stötte Lewenhaupt ihop med en rysk armé och förlorade trossen. *Liesna* var ett av tre segernamn på regementets fana från 1855 eftersom regementet åsamkades mycket stora förluster i slaget. Då det inte var en seger så togs namnet bort på fanan från 1897.

I juni 1709 stod slaget vid Poltava och den svenska armén kapitulerade strax därefter vid Perevolotjna och gick i krigsfångenskap. Efter Poltava intensifierade ryssarna sina anfall mot Östersjöprovinserna. År 1710 föll Riga, Pernau, Reval och Viborg. August II och Fredrik IV gick nu in i kriget igen. Karl XII, som efter Poltava begivit sig till Osmanska riket, styrde nu Sverige från Varnitsa intill staden Bender i Moldavien. År 1710 landsteg danskarna i Skåne men besegrades av generalen Stenbock 1710 vid Helsingborg. Stenborg fick order av Karl XII att marschera genom Polen med en svensk armé och ansluta sig till osmanerna.

År 1712 hade Stenbock samlat en armé i södra Sverige och inskeppade i Blekinge för att ta sig till Rügen. Överskeppningen gick som planerat men underhållsflottan slogs av den danska flottan. I Pommern anslöt sig svenska värvade förband och numerären kom att uppgå till 14 000 man varav två bataljoner hälsingar. Att ta sig genom Polen var omöjligt. Starka sachsiska och ryska arméer blockerade den vägen. Stenbock beslutade därför att först gå mot en dansk armé i Mecklenburg.

Vid *Gadebusch* i början av december 1712 mötte han den av sachsare förstärkta danska armén om 19 500 man. I den danska armén rådde oense

uppfattning om slagordningen och strax innan den svenska armén marscherade upp grupperade danskarna om. Trängseln i slagordningen var stor. I den svenska armén rådde en större disciplin. Armén var tvungen att passera ett smalt område i sidorna begränsat av skog och sankmark. Stenbock löste detta genom att gå på kolonner med kavalleriet på flyglarna och med bataljonskolonner i centern. Längst fram gick artilleriet med 30 kanoner. Väl på stormavstånd breddgrupperade kolonnerna och artilleriet. Kanonerna drogs med anmarschbommar och släptagel med mynningarna mot fienden, som besköts med snabbladdade kartescher "geschwinda skott". Elden var förödande. När svenska kavalleriets högerflygel anföll den danska vänsterflygeln bröt den samman. På svenska vänsterflygeln var fiendens kavalleri överlägset - 57 skvadroner mot 28 svenska. Striden var mycket hård på denna flygel och där stod hälsingebataljonerna i andra träffen bakom Dalregementet. Den svenska vänstra flygeln höll och den dansk-sachsiska armén lämnade slagfältet. Segern var en stor taktisk seger men strategiskt var situationen omöjlig.

Stenbock marscherade nordväst ut mot fästningsstaden Tönnig där han blev belägrad av överlägsna dansk-sachsiska och ryska trupper. Segern vid Gadebusch fick Karl XII:s förhandlingsläge i Osmanska riket att förbättras men då fortfarande ingen svensk armé kunde ta sig ned genom Polen blev kungen en belastning för osmanerna vilket ledde till så kallade kalabaliken i Bender och kungens tillfångatagande. Stenbock uthärdade ett par månaders belägring men tvangs sedan kapitulera. Underhållet var obefintligt. Gadebusch slutar den långa raden av segernamn från Sveriges stormaktstid.

Författarpresentation

Johan Engström är före detta styresman vid Armémuseum och före detta reservofficer vid Svea livgarde. Han har en nära anknytning till Hälsinge regemente. Hans släkt kommer från Engia by i Arbrå socken och tog sig namnet Engström i början av 1700-talet. Hans farfars far var bataljonsläkare vid Hälsinge regemente 1851.

Källor
Ericson, Lars, et al., *Svenska slagfält*, 2003.
Törnquist, Leif, "Från baner till kommandotecken. En översikt över de svenska och finska fanorna och standaren genom tiderna", *Meddelande XXXVIII, Armémusem*, 1979.
Törnquist, Leif, "Från Barock till Rokoko-Skifte av fanmodeller i mitten av 1700-talet", *Varia 2003 Nr 1.*
Nils Frykberg, Torsten Holm m. fl., "*Kungl. Hälsinge regementes historia*", Gävle 1968.

MILITÄRA INKVARTERINGAR I GÄVLE

av Bo Tangfelt

Förutom garnisonen på Fredriksskans har Gävle vid flera tillfällen under längre eller kortare tid fått härbärgera krigsfolk. Inkvarteringarna har ofta varit synnerligen betungande för stadens invånare. De återkommande generalmönstringarna med Hälsinge regemente genomfördes regelbundet i staden, särskilt för de två gästrikekompanierna men ibland även för hela regementet. När detta av olika anledningar skulle förflyttas från sin övningsplats vid Mohed eller då andra regementen var under marsch norr- eller söderut, blev Gävle dessutom genomgångsort och övernattningsställe.

Efter förlusten av Finland 1714 förlades de finska regementena först i Västerbotten, men i juni 1716 beordrades generallöjtnanten Armfelt att med dem marschera till Gävle för att skydda Sveriges mellersta kust i stället för de trupper ur Roslagsarmén som förflyttats till landets västra gräns. Armfelts trupper vistades i våra trakter till 1718, då de fick bilda kärnan i den för anfallet mot Trondheim avsedda armén, till vars underhåll även Gävle fick lämna sin beskärda del. För brödbak och brygd hade därför stadens borgerskap ännu 1743 att fordra 1 415 daler silvermynt, förutom 10 394 daler i inkvarteringskostnader.

Bland de i Gävle inkvarterade var även Västerbottens och Hälsinge regementen samt generalmajoren Köhlers dragoner. En kuriositet var att det enda regemente som före 1723 gjort ekonomiskt rätt för sig var överste Horns "hälsingar", som i oktober 1717 erlade 1 081 daler för 1716 års inkvartering.

Efter Armfelts olyckliga återtåg över Jämtlandsfjällen under nyårshelgen 1719 förlades spillrorna av den finska armén åter i sina gamla kvarter och ingick senare i de trupper som 1720 och 1721 drogs samman till Gävle för planerade anfallsrörelser mot Ryssland. Ganska stora militära invasioner i staden följde också med 1788 – 1790 års ryska krig och riksdagen i Gävle 1792. Under kriget inkvarterades större eller mindre truppförband med täta intervall både i staden och i de kringliggande byarna, ibland för längre tid, ibland endast över någon natt. Bland förbanden, som någon gång räknade ända upp till 2 000 man och mera, nämns Hälsinge och Jämtlands regementen, Dalregementet, Östgöta kavalleri och vargeringsmanskap (not 1), mot krigets slut även ryska krigsfångar. Staden hade cirka 5 000 invånare och helt naturligt förorsakade allt detta åtskilligt obehag för dessa. Flera gånger klagade de också hos höga vederbörande över denna tunga börda.

Vid riksdagen 1792 skedde nya truppsammandragningar, huvudsakligen avsedda för olika bevakningsuppgifter. Vid Åby i Valbo och vid andra tillfartsvägar till Gävle förlades posteringar ur Hälsinge regemente. Från Stock-

holm fördes de kungliga regalierna hit under 52 mans eskort. För dessas och annan bevakning svarade bland annat 600 man ur Andra gardesregementet, en skvadron ur Kungl. Maj:ts lätta dragoner (not 2) samt förband ur Blå och Gula gardena, Hvita Lifgardet och Kongl. Lifdrabanterna och i staden stod dessutom borgerskapet under gevär.

Även under 1808 – 1809 års krig fick Gävle uppleva en kraftig invasion av trupper. Mellan den 15 och 23 september 1808 anlände närmare 6 000 man, avsedda att transporteras över Bottenhavet till direkt förstärkning av den sviktande finska armén. Trupperna bestod av Lifgrenadierbrigadens rotehålls- och rusthållsdivisioner jämte deras vargeringar under befäl av översten A. F. Skiöldebrand samt Västra arméns före detta tredje brigad som omfattade Södermanlands och Västgöta-Dals regementen jämte deras vargeringar under översten O. Cronstedts chefskap. Till detta kom ytterligare ett ridande batteri under kapten Jernskiöld, vilket tidigare inträffat i staden.

I olika grupper avseglade dessa trupper – med undantag av Södermanlands regemente – från staden den 21 – 25 september. Väl ute på Ålands hav möttes fartygen av hård storm med regn och hagel. Fartygen skingrades. Jernskiölds batteri med åtta fartyg led skeppsbrott utanför Kaskö och gick förlorade. De flesta av de övriga fartygen lyckades så småningom ta sig in till Öregrund. Briggen *Margareta*, som fördes av skepparen Martin och som ingick i Lifgrenadierbrigadens elva segel starka transportflotta, höll dock en nordligare kurs för att söka sig tillbaka till Gävle. Vid 15-tiden den 2 oktober hade hon nått i höjd med Limön. I det hårda vädret rände fartyget där på Kalkstensgrund, varvid *skeppet öppnade sig* och de ombordvarande, av vilka de flesta inte kunde simma, hamnade i vattnet. 71 man, bland dem den militäre befälhavaren ombord, kapten Johan von Feilitzen, lyckades klamra sig fast vid vrakdelarna och räddades efter sex till sju timmars fruktansvärd kamp för livet av några fiskare och lotsar. De övriga – 92 grenadjärer, en styrman och två båtsmän från skonerten *Zelerita* samt *Margaretas* besättning – försvann i djupet. De jordades senare på Limön, där ännu några små enkla stenhällar utmärker deras sista vilorum.

På en kulle i närheten avtäcktes den 12 juni 1916 en minnesvård i form av ett cirka två och en halv meter högt granitblock, omgärdat av en grov kätting mellan stenpelare och försett med inskriptionen: *Ett 100-tal svenska krigsmän, stormdrivna på väg till Finlands undsättning, omkommo vid dessa skär den 2 okt. 1808 och jordades här.* På vårdens baksida läses: *Gefle landstormsförening hugfäste minnet.* Under avtäckningen, som förrättades av överste Rettig, paraderade landstormsmän, en pluton Hälsingar och en trupp marinsoldater.

Från Öregrund återvände de stormdrivna transportflottorna till Gävle, där Skiöldebrand ankrade i hamnen sent på kvällen den 12 oktober, varvid chefsfartyget knappt hunnit förtöja vid kajen förrän det sjönk, turligt nog på

grunt vatten. Grenadjärbrigaden förlades nu i de kvarter som Södermanlands regemente innehaft innan det flyttades utanför staden. En *svår och dödande sjukdom* spred sig inom kort bland trupperna och snart var de två i staden förhyrda sjukhusen fullbelagda med 240 sjuka. Då farsoten fortsatte, uppläts även hela tredje våningen i rådhuset till sjukkvarter. Grosshandlare Ennes lät på sitt skeppsvarv på två dagar tillverka 400 träsängar med buldansbottnar (not 3), som han skänkte till sjukhusen. Stadens läkare ställde sig beredvilligt till brigadläkaren Kewenters förfogande för de sjukas skötsel och vård.

Trots alla försiktighetsåtgärder ökade dock antalet sjuka för varje dag, i *synnerhet ibland Kongl. Lifgrenadiererne samt uti Kongl. Westgöthe-Dahls Regementet.* Då general af Klercker planerade att till Gävle förlägga även trupper från norra finska armén, avrådde landshövdingen bestämt detta i skrivelse till Kungl. Maj:t den 22 december 1808 och framhöll att: *mortaliteten bland stadens invånare på trenne veckor varit lika stor, som den annars vanligen plägar vara på ett halvt år, de soldater alldeles oberäknade, vilka till ett antal av omkring 200 dessutom dött på Kongl. Kustarméns härvarande flera sjukhus.*

Omkring årsskiftet hemförlovades de sjuka förbanden och i juli 1809 avmarscherade också Dallantvärnet, som legat förlagt i Gävle, till Jämtland. Efter fredsslutet 1809 fick dock staden ta emot ännu en truppkontingent, den ena av de två fältbataljoner, i vilka återstoden (760 man) av de under von Döbeln stående finska regementena delats upp. Denna bataljon anlände till Gävle i mitten av november men förflyttades i januari 1810 till Västerås.

Källor:
Krigsarkivet Stockholm: Mönsterrullor, Fortifikationsverkets räkenskaper.
Riksarkivet Stockholm: Landshövdingars skrivelser.
Ur Gävle stads historia (1946).

Not 1: Vargering – förstärkningsmanskap.

Not 2: På baksidan av en anslagstavla i Heliga Trefaldighetskyrkan i Gävle upptäcktes 1938 följande anteckning: *År 1792 den 25 Februarij Passerade undertecknad sin natt här uti Gefle sachristia tillika med en Und:Officer och 12 man lätta dragoner, Vagthafvande för Kongl. Regalierne. G. Gyllenberg, Kornet.*

Not 3: Buldan – ett grovt säckvävsliknande tyg.

FÄLTMARSCHSÅNG 1902

Kamrat, som krigardräkten bär,
den alltid ärad var i Sverige.
En ung, en bra soldat du är
med döden gömd i blankt gevär.
Håll i och hållia, håll i och hållia.

Men skulle ofred komma på
och krigets åska ljunga,
hallå, låt trumman genast gå!
Som värn kring kung och land vi stå
och alla glatt vi sjunga
Håll i och hållia, håll i och hållia.

Men när på liv och död vi slåss,
och när i mörka skogen
vi tälta få vid stjärnors bloss,
då drömma kanske varmt om oss
vår hembygds fagra tärnor.
Håll i och hållia, håll i och hållia.

Men om i stridens vilda larm
en vingad dödens kula
sist vägen finner till din barm,
så dö förutan sorg och harm,
om ock ej hundraårig.
Håll i och hållia, håll i och hållia.

(Uppteckнad 1958 efter soldaten vid Ovansjö kompani Viktor Landström, Ockelbo, av Erik Wickberg. – Ur Gävle stadsarkiv).

ARTILLERIREGEMENTE FÖRLAGT TILL GÄVLE

av Knut Björkenstam

Vad är detta för något säger sig kanske läsaren av rubriken ovan. Det finner jag helt naturligt. Varken jag eller någon annan torde ha hört talas om detta. Men tack vare Per-Erik Krause, tjänstgörande vid Gävleborgsgruppen, så finns det belägg för att ett sådant regemente skulle ha kunnat förlagts till Gävle. Härom förhåller det sig på följande sätt. Men först en kort historik.

Fram till våren 1794 var det svenska artilleriet organiserat i ett regemente med detacherade enheter över hela det svenska väldet. Då fann man tiden mogen för att dela upp det i fyra nya regementen, nämligen Svea, Göta, Wendes och Finska artilleriregementena. Detta skedde den 26 maj 1794.

Efter kriget 1808 – 1809 kom finska förband att finnas kvar i Sverige. De flesta återvände till Finland men ett, det Finska artilleriregementet, blev kvar i Sverige och blev förlagt till Gävle. Den 5 februari 1811 gavs dock order om att regementet skulle upplösas och dess personal fördelas på Svea och Wendes artilleriregementen.

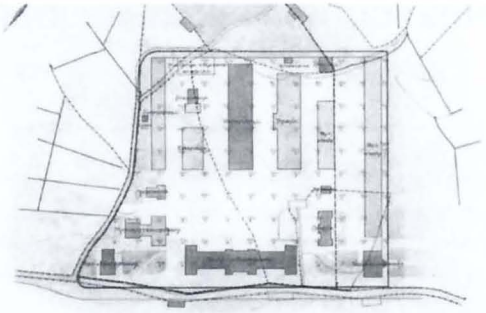
Som en följd av 1892 års härordning beslöts att det svenska artilleriet skulle utökas med tre regementen. Dessa kom att bli Andra Svea artilleriregemente, Andra Göta artilleriregemente och Norrlands artilleriregemente. De två förstnämnda kom 1905 att få namnen Upplands respektive Smålands artilleriregemente. Det är som en följd av denna utökning av artilleriet som Gävle kommer in i bilden.

Den store arkitekten inom kasernbyggnationer i Sverige åren kring 1900 var Erik Josephson. Bland annat kom han att 1895 rita förslag till Andra Svea artilleriregementes kaserner. Enligt handlingar på Riksarkivet skulle dessa byggas i Gävle. På en situationsplan över det tänkta kasernområdet står det:

FÖRSLAG TILL KASERNETABLISSEMENT
FÖR
KONGL. ANDRA SVEA ARTILLERIREGEMENTE
I
GEFLE

Planen är undertecknad förutom av Erik Josephson av O. A. Busch. Jag har tre böcker om Erik Josephson. I ingen av dem har jag hittat något skrivet angående den tänkta artillerikasernen i Gävle.

Enligt vad Per-Erik Krause har kunnat utläsa så hade kasernerna planerats att byggas på ungefär samma plats där de nuvarande kasernbyggnaderna står.

Utifrån ovanstående kan tankar väckas om mycket. Om det tänkta regementet förlagts till Gävle, vad hade dess namn blivit: Gästriklands eller Gävleborgs artilleriregemente? Hälsinge artilleriregemente skulle kunnat ha varit ett alternativ. Det hade i så fall medfört att vårt regemente fått "döpas om" till Hälsinge infanteriregemente. Nu blev det Uppsala som fick ta emot det nya artilleriregementet under namn som ovan angivits. Det fick då till följd att Upplands regemente fick namnet Upplands infanteriregemente. Det uppländska artilleriet drogs in 1927 varvid infanteriregementet återfick sitt ursprungliga namn.

Om nu Gävle blivit garnisonsort för det nyuppsatta artilleriregementet, var skulle då vårt regemente ha fått sina kaserner uppförda? Ja, det är det ingen som vet. Möjligen i anslutning till Militärskolan vid Valbogatan, som ju var ett alternativ till grupperingen på Kungsbäck. Eller så hade någon annan ort i länet fått se regementet flytta in i sina kaserner. Bollnäs och Söderhamn var två orter som diskuterades.

Till slut, medge att det Per-Erik Krause funnit i Riksarkivet är intressant och kan få tankar och funderingar att fritt fara åt olika håll. Vi får nöja oss med att veta att Gävle åtminstone under åren 1809 – 1811 hade ett artilleriförband förlagt till staden.

En minnessten är rest i en mindre park invid Skeppsbrogatan i Helsingfors till minne av Kungl. Finska artilleriregementet. (Foto: Knut Björkenstam, juli 2013).

EN TAVLAS MÄRKLIGA HISTORIA

av Lars Ringqvist

Många av besökarna på vår mäss i Soldathemmet stannar upp och imponeras av den stora tavlan vi har på mässen. Många frågar sig: vem var konstnären och hur kom tavlan till regementet?

Konstnären

Han hette Carl Emil Gelhaar och var född 1861. Han var näst äldste son till fältmusikanten Erik Jonsson. Fältmusikant Jonsson tog sig namnet Gelhaar. Erik Gelhaar och hans fem söner var alla musiker i Hälsinge regementes musikkår på 1880-talet. Det torde vara mycket sällsynt att sex personer från samma familj är medlemmar i en och samma musikkår.

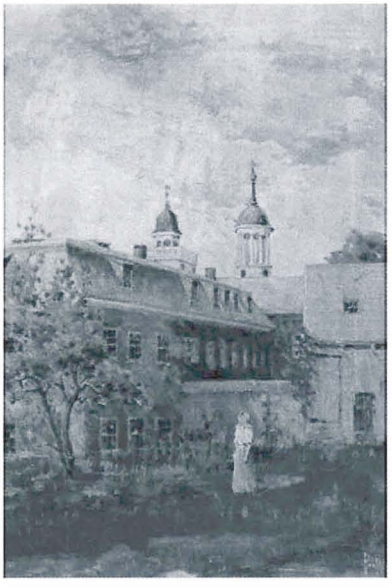
Emil Gelhaar, som studerat i Stockholm vid slutet av 1880-talet, emigrerade efter en tids studier i Paris till USA år 1890. I Paris hade han tagit intryck av de franska impressionisterna, något som skulle påverka hela hans framtida produktion. Efter ett par år i New York och ett kortare äktenskap flyttade han 1892 till Bethlehem i Pennsylvania. Han kom där att verka som teckningslärare vid Lehigh University.

Emil Gelhaar var mycket produktiv som konstnär och medverkade i flera större utställningar och gallerier över hela USA. Han ägnade sig mest åt landskapsmåleri. Han uppfattades av sin omgivning som en spirituell och charmfull person.

Gelhaars liv kantades dock av återkommande ekonomiska problem och perioder av depression. År 1930 lämnade han den amerikanska östkusten för att söka sig en bättre framtid i Kalifornien. Hans förhoppning var att han skulle kunna föra ut sin konst till nya gallerier och därigenom få högre inkomster. Det lyckades dock inte särskilt väl och 1932 flyttade Emil Gelhaar vidare, nu till Hawaii. Men inte heller där nådde han någon större framgång och 1934 var han helt utblottad.

Han beslutade då, vid 73 års ålder, att ta sitt liv. För att inte hamna i en fattiggrav störtade han sig i havet vid Diamond Rock i Honolulu i förhoppning att helt försvinna i Stilla havet. Men hans kropp återfanns och hans vänner såg till att han fick en riktig begravning och lät resa en sten med inskriften "Vaya con Dios" (gå med Gud) på hans grav.

Emil Gelhaars målningar är eftertraktade av samlare och förekommer då och då på konstauktioner i USA.

En tavla från Gelhaars amerikanska period.

Konstnären Emil Gelhaar.

Tavlan

Emil Gelhaar målade tavlan 1889. Moder Svea står majestätiskt ute på exercisfältet framför officersbyggnaden på Mohed.

Mohed, mellan Bollnäs och Söderhamn, var Hälsinge regementes övnings- och samlingsplats från slutet av 1600-talet fram till 1908 då kasernerna och övningsområdet på Kungsbäck i Gävle togs i bruk.

Tavlan mäter 160 cm × 230 cm (ramyttermått). Det är svårt att avgöra tavlans saluvärde, men affektionsvärdet för alla Hälsingeofficerare är givetvis avsevärt större än saluvärdet.

Skölden, som den krigiska Moder Svea har i sin hand, bär de tre segernamnen som fanns på regementets fana från 1855: Narva 1700, Gemäuerthof 1705 och Liesna 1708. På fanan från 1897 och senare fanor finns inte Liesna med. Den svenska armén förlorade slaget vid Liesna, där Hälsinge regemente kämpade tappert men med mycket stora förluster. Liesna uppfattades inte längre som en seger. Därför finns Liesna inte med på Hälsinge regementes sista fana från 1952.

Sverige var från 1814 förenat i union med Norge. Därför finns unionstecknet i fanans övre inre del. När unionen med Norge upphörde 1905 togs alla symboler som påminde om unionen bort. Unionstecknet, vanvördigt kallat "sillsalladen", målades över på tavlan, förmodligen i början på 1900-talet.

Ingen vet varför målningen hamnade i Sandviken. Man kan väl anta att

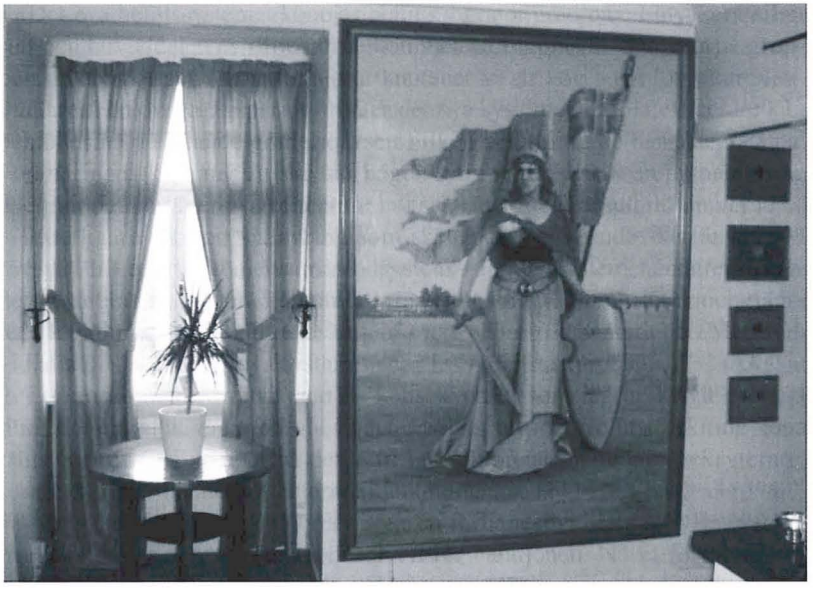
Gelhaar behövde pengar för sina planerade studier och resor i världen. Disponent Göransson och hans företag Sandvik var bland de mest välbeställda i länet på den tiden och Sandvik köpte troligen tavlan av Gelhaar. Gamla skolan vid Dal-Brittas damm i Sandviken var på den tiden något slags kulturcentrum och det var förmodligen av den anledningen som "Moder Svea" placerades där.

Fram till 1908 svarade Sandvik för all undervisning på bruksområdet i Sandviken. År 1909 till 1932 svarade Svenska kyrkan för undervisningen och 1933 tog Sandvikens kommun över skolverksamheten. Man lät då undervisningen i "gamla skolan" fortsätta. Kommunen hyrde då lokalerna av företaget Sandvik. I början av 1970-talet lades undervisningen i "gamla skolan" ner och lokalerna återlämnades till Sandvik. Sandvik byggde då om dessa till kontorslokaler och det var i den vevan som tavlan kom till regementet. Ett kort från 1901 som finns bevarat på Sandvikens kommun visar tavlans plats i "gamla skolan" vid Dal-Brittas damm.

I början av 1970-talet besökte majoren Gert Nilsson en konstutställning i Sandviken. Han fick då syn på tavlan, som dels föreställde lägerområdet på Mohed och dels "Moder Svea" med vårt regementsvapen avbildat i spännet på det bälte hon har om livet. Gert Nilsson orienterade då överstelöjtnant Rune Wiebe om tavlan och efter en del förhandlingar donerades tavlan till officerskåren på regementet. Tavlan hade då en gammal träram men den byttes

Kortet från Sandviken 1901 visar tavlans centrala plats i lärosalen.

Tavlan "Moder Svea" på sin plats i Soldathemmet, mässvåningen.

ut till den nuvarande ramen genom Rune Wiebes försorg. Tavlan placerades på officersmässen.

När unionen med Norge upphörde 1905 togs nästan allt som påminde om unionen bort i Sverige. Unionstecknet som Gelhaar hade målat målades också över i början på seklet. Den övermålningen var kvar när tavlan placerades på mässen i början av 1970-talet.

År 1986 lämnades tavlan till konservator Pär Matsson för renovering. I samband med denna tog Matsson även bort övermålningen av unionstecknet och tavlan återfick sitt ursprungliga utseende.

Vid regementets nedläggning och instiftandet av Sällskapet Hälsinge Regemente flyttades tavlan från kanslihuset till Soldathemmet. Där "visiterar" fortfarande Gelhaars krigiska "Moder Svea" med sin skarpa blick varje besökare till våra dagars mäss.

Är BOCKEN bra?
Visa den då för vänner och bekanta!

EN TRUPPOFFICER MINNS

berättat av Tore Sörquist för Bo Tangfelt

Bakgrund

Tore Sörquist, född 1926, var som fanjunkare vår instruktör på plutonchefsskolan (PCS) år 1963-64. Han kom att sluta som kapten. PCS tillhörde 2.kompaniet på I 14, förlagt i A-kasernen på våningsplan 2. Kapten Stig Hallste var kompanichef och som plutonchef hade vi löjtnant Gunnar Fredriksson.

I samband med PCS förtida 50-årsträff 2010 och senare med anledning av hans 85-årsdag kom tanken upp att intervjua Tore Sörquist om uppväxt, regementsminnen och utbildningar. Sagt och gjort. Här kommer ett, med nödvändighet begränsat, urval av hans hågkomster, berättade med samma uppriktighet, skärpa och tydlighet som alltid utmärkte hans befälsföring från första dagen på PCS. Det är ingenting att sticka under stol med att han där av oss ansågs vara hård och kärv, men samtidigt maximalt effektiv. Nu får Tore Sörquist ta över.

Barndom och uppväxt

Jag föddes och är uppväxt i soldattorpet # 249 i Näset, Valbo-Ryr kommun i Dalsland, cirka tre kilometer nordväst om Flatebyn. Rotebönderna i Sörtorp, fem stycken, cirka tre kilometer därifrån, ägde torpet och var närmaste grannar. Av dessa var en fattigvårdsnämndens ordförande och höll i pengarna som om de vore hans egna. Där fick vi ofta avslag när vi begärde skor och mat. Mor sade då att "då tar jag säcken och går" och tog då en kraftig säck som handlaren hade till socker, gick till nämndordförandens hustru och fick då limpor och korvar och så vidare och löste på så sätt det sociala. Mina bröder var böndernas enda arbetskraft så de var även måna om dem. Nämndordföranden, kallad "rockeln", var en företagsam karl och organiserade idrott för ungdomarna.

Samarbetet med rotebönderna kunde vara si och så. Dessa skulle enligt kontraktet bistå med reparationer, utsäde och häst men den fick vi låna först när de var klara med sina egna körslor. Då kunde det vara för sent för oss. Rotebönderna tyckte alltid att det var för dyrt det som begärdes av dem. Efter år 1926 när far friköpt torpet var vi inte längre beroende av rotebönderna.

Jag minns att de betade säden för att den skulle gro normalt, besprutning fanns ju inte då. En av dem åt för övrigt betat utsäde för att ta livet av sig vilket också lyckades. En annan kallades för "kvickfar" för att han var så långsam av sig. Ingen väg fanns. Inte ens med häst och kärra gick det att ta sig fram. Häst med släpa var enda last- och fraktmöjligheten.

Min far var indelt soldat på I 16 i Halmstad, där han gjorde regementsmöte en månad varje år. I torpet med dess enda rum, tillika kök, föddes 15 syskon.

En syster levde en vecka och en bror, tvilling med Linus, var död vid födseln. Ett grovkök och vedbod fanns tillbyggda och en oinredd vind. För varje nytt barn planterade min far en björk utanför torpet. År 1921 planterade han det sista då min äldsta syster Ingrid födde sitt första barn. Dessutom bodde farfar (avled 1917) och farmor (avled 1915) där. Alla bodde i köket då där fanns spisen som enda värmekälla. I grovköket fanns en bakugn. När det var bakning låg man ovanpå ugnen för värmens skull under vintern, annars var det kallt där. Utedasset fanns en bit bort - fråga inte hur det var att gå dit på vintern!

Det var rätt knapert, särskilt under regementsmötena. Mest åt vi rotfrukter och kall potatis med salt, grönsaker och bär. Inget såldes utan allt konsumerade vi själva. Vi hade fyra kor så vi klarade oss från hungersnöd men det blev knappt med födan, särskilt när korna sinade. För barnen minns jag att man gjorde en trasa av linnetyg med mjöl i som de fick suga på. De fick inte dricka för mycket vatten eftersom man visste att de då fick uppsvällda magar. Man hade även överlevnadskunskap i hur man till exempel kunde tillverka asklut, bäst av björkaska, för att tvätta med och laka ur bitterheten i grödor och rötter. Man fiskade mycket, särskilt ål med långrev och abborre med stångkrok. Jag minns inte om det egentligen var lovligt men det var lycka när man fick en handstor abborre. De kontanter som kunde behövas för kläder, redskap, kaffe, socker, salt och mjöl kom från fars stenarbete i Rixö och från försäljningen av tjädrar till Kvistrums gästgivargård, kalvar och smör. När far gick i pension från det militära 1939 hade han 100 kr i kvartalet i pension.

Far var storjägare och sköt 13 älgar på olovlig tid och mark. En gång var farfar med för att bära hem köttet. När de skulle stycka köttet i "bärbölor" några kilometer från "incidenten" anfölls de av en älgtjur som dock stannade vid den fällda tjuren. När de skulle ta nästa "bärböla" anföll tjuren igen och jagade upp farfar i ett träd trots att han sagt till far att han aldrig skulle kunna ta sig upp där. De blev aldrig ertappade på Munkedals bruks mark. Markägarna såg nog mellan fingrarna för de visste nog vad som skedde, även på bondskogen. Men larmberedskap genomfördes när det ryktades att "fjärsman" var på inspektion i närheten. Han kom då alltid smygande i en skreva bakom huset, osynlig. Älgköttet var nedsaltat i ett stort träkar i ladan vid fähuset. Mor dirigerade då de äldre bröderna att flytta höet så att träkaret maskerades. På senare tid, innan huset revs i mitten av 1930-talet, brände de äldre bröderna brännvin i köket och levererade till Göteborg. De hade kommit på att tappa av finkeln genom att sätta en konservburk på kylröret där destillatet fick passera. Den tyngre finkeln sjönk då till botten och destillatet smakade bra. De åkte aldrig fast men det gjorde köparna i Göteborg.

*Soldattorpet #249 i Näset, Valbo-Ryr kommun i Dalsland, cirka tre kilometer nordväst om Flatebyn, omkring 1913. Från vänster: farfar Agust Wilhelm Lööf, korpral och "fjärsman", *1847 †1917; farmor Anna Sofia Lööf, *1842 †1915; okänd; far Ernst Andreas Sörquist, tog namnet Sörquist vid sin soldatanställning 2 april 1900, *1881; mor Hilda Sofia *1884; bror Holger *1910; bror Enar *1904; bror Bo *1906; äldsta systern Ingrid *1902.*

Farfar var också indelt soldat och tillika fjärdingsman. Farfars far var spiksmed och gjorde handsmidda spikar. Släkten på mormors sida var mjölnare och sågare. Far klarade sig från olyckor genom hela sin tjänstgöring och arbetade tidvis som stenhuggare i Bohuslän. Han fick då gå till Rixö över Munkedal och lät sig ros över fjorden Gullmarn för att förkorta vägen med flera mil. Jag minns från senare tid när han gick iväg på söndagskvällen. Jag gick sex år i skolan och minns att jag satt och tittade på när far och min äldsta systers karl byggde ett nytt hus 1930-1931. Det låg inom synhåll från soldattorpet som friköptes 1926. År 1944 köpte chefen för Munkedals bruk, redaren Hakon Unsgaard, fastigheten och registrerade den på sig själv, ej på bruket. År 1945 skulle det vara rivet och borta. Far hade då frågat barnen om någon ville ta över fastigheten. Ingen av de yngre ville det och de äldre hade redan flyttat.

Med i hemvärnet

Vid 14 års ålder blev jag reservhemvärnsman med tilldelat gevär m/96 och 20 skarpa skott av hemvärnschefen som var lärare i Solhemsskolan. En dag fick jag se en tvåmotorig tysk Ju 87 som strök över skogen och flög så lågt och sakta att jag kunde se de tre som satt i planet. Det såg ut att landa på åkern

innan det nådde fram till sjön. Jag hämtade snabbt geväret i köket och intog ställning på kullen. Då kom far och ropade "Skjut inte!" Planet fortsatte över sjön och sköts ned i Uddevalla. Det hade troligen orienterat fel. Besättningen är begravd på Uddevalla kyrkogård. Men det hade varit intressant att se hur "långbössan" skulle ha fungerat!!

Arbetsliv

Efter sex år i skolan arbetade jag hos bönder med hästkörning i skogen och körde en meters kastved till städerna för att elda med under kriget och dessutom med timmerkörning. Far högg kastved på vintern och det fick jag lära mig av honom. Körningen med två hästar var det bästa. Det imponerade jag faktiskt på bönderna med. Senare fick jag utbildning på hästar vid A 4 i Östersund. Det återkommer jag till. Från 16 års ålder arbetade jag på Degerfors järnverk med rostfria plåtar som glödgades. Det var ett tungt jobb. Jag var också på väg att bli pinnpojke norr om Brunskog. Jag cyklade dit från järnvägsstationen men blev avrådd att börja eftersom det var ständiga slagsmål och utbrett fylleri där. Därför återvände jag till Degerfors samma dag.

I Håkanstorp i Västergötland fick jag jobb som stationskarl med ansvar för omlastningar vilka utfördes med enbart handkraft. Min äldre bror jobbade där också. Järnvägsvagnarna kom fullastade med ben från slakterierna. Benen skulle lastas om på ackord bland massor med flugor och en vidrig lukt. Omlastning av vagnar med osläckt kalk från smal- till normalspår skedde med skottkärror i högsta tempo. Där fick man springa som en råtta hela tiden.

Jag fick reda på att Väg & Vatten byggde stora bergrum för olja så jag cyklade dit och frågade efter jobb. "Vad kan du då?", blev frågan. "Far är smed, så jag har ju jobbat mycket i smedja" drog jag till med. "Bra, då hjälper du smeden!" Det visade sig att han hade besvärligt med spriten och måste vila sig någon vecka emellanåt. Då måste jag snabbt lära mig att smida handborrar som användes för spränghålen vid bergrumsbyggen. Skäret skulle vässas men fick inte vara för brett, då skulle inte borren bita, eller för smalt, då fastnar borren. Den första tiden när smeden "fick sin vecka" kom det in en hel hög med borrar som skulle vässas snabbt eftersom det blivit slöa under borrningen. Till en början gjorde jag dem för smala så att de fastnade och då blev det ett dj-a liv. Efterhand lärde jag mig och borrarna fungerade bra. Där jobbade jag ett par månader.

Sedan såg jag en annons om arbete på en handelsträdgård i Slottsskogen i Göteborg, nära Härlandafängelset. Föreståndaren frågade oss cirka tio ynglingar vad vi sysslat med. Jag hade gjort bänkar som man sår i. "Utmärkt!" sade föreståndaren, pekade med hela handen mot bänkar att plantera i med halm och jord, "du blir chef!" Vi levererade blommor, jord och hönsgödsel i krukor som skulle vara enligt ett visst system för att inte lukta för mycket. Gjordes det inte lagom så luktade det för mycket och då skällde kärringarna elakt på oss. Då gjorde vi tvärtom vad man skulle göra och "överdoserade".

Det tog en ände med förskräckelse så det var bäst att sticka därifrån så småningom. Föreståndaren var nazist med hakkorsuniform på kontoret och det var flera som slutade.

Själv åkte jag hem till Näset, sökte jobb i järnverket i Degerfors och hamnade i den mekaniska verkstaden med elementsvetsning. Svetsning lärde jag mig genom en Hermodskurs och blev i det närmaste en kung på det. Alla element jag tillverkat klarade besiktningen med provtryckning utan anmärkning. Min bror som också jobbade i järnverket blev intresserad och fick jobb som tryckprovare.

Inryckning till Flygvapnet

Efter det tog jag värvning. Far hade skrivit på för värvning av två äldre bröder, en på I 16 och en på I 17. Brodern på I 16 blev kvar tills han blev furir och slutade då. Det gillades inte av far. Brodern på I 17 slog vad med kompisarna på korpralskolan att han skulle kasta ut kompanichefen och gjorde det också. För det fick han buren några månader och sedan respass direkt. Efter det tyckte far att de var värdelösa och skulle aldrig skriva på för någon annan av oss att ta värvning.

Då kom jag på att om jag skulle söka till flyget, som betraktades som civilt och "ofarligt", skulle det nog gå. Det gjorde det. Far skrev på och jag kunde vid 18 års ålder rycka in på krigsflygskolan i Ljungbyhed dit alla volontärer samlades. Under kriget var det incidenter varje natt där och vi fick testas för olika tjänster. Jag sökte till trupputbildning men det var fullt. Vapen-, flyg- och signalmekanikerutbildningarna gick bra och jag klarade proven. Problemet var att jag inte klarade luften i Ljungbyhed. Halsmandlarna svällde upp så snabbt att jag inte kunde andas. Efter 14 dagars övningar fick jag ligga på sjukhus en vecka och flottiljläkaren som sett mörka fläckar på mandlarna som inte gick att operera innan de läkts, sade till mig att "Åk härifrån så långt norrut du kan komma!" Men eftersom jag hade ett 41/2-årskontrakt fick jag inte sluta. Flottiljläkaren följde då med mig till flottiljchefen och jag hörde hur de dividerade. Ja, läkaren skällde som en bandhund och sade att "Det är ingen idé att han är här". Jag skulle ju göra värnplikten på F7 i Såtenäs och skulle enligt order inställa mig där 1/10 1945.

Som luftbevakare i Norrbotten

På arbetsförmedlingen i Trollhättan, där jag då sökte jobb i januari 1945 under den stora metallstrejken, såg jag stora anslag om att bli luftbevakare. Jag fick veta att 50 karlar skulle åka från Trollhättan till Pajala för att utbildas till luftbevakare och avlasta de värnpliktiga. Jag hade då redan blivit uttagen till bondjobb på Kilafors herrgård, men arbetsförmedlaren fick klart för sig att jag var mer intresserad av att åka till Pajala. Hon fixade biljett till Pajala, först med tåg till Karungi och sedan buss till Pajala.

Där fick vi utbildning under en månad i att känna igen flygplanstyper och hur de skulle rapporteras enbart med siffror. Det var rätt kallt under tvåtimmarspassen i luftbevakningstornen, särskilt när det blåste. Jag placerades först i Vittangi under vintern och återvände sedan till Pajala för tio dagars utbildning till luftbevakningsstationschef för att därefter stationeras i Saivomuotka i närheten av Karesuando. Bussen stannade först i Muodoslompolo där vi fått ett hus anvisat för övernattning. Vi kom dit vid midnatt, letade oss fram efter en skiss vi fått, kom in i stort kök där någon rörde sig i en soffa. Jo, hon talade om hur vi skulle gå till köksdelen och var vi skulle ligga. Mesta folket var borta på arbeten och i beredskap. Det luktade renslakt på gården och det var ett renslakteri vid tornet. Av flygplan såg jag bara svenska plan för gränsbevakning, inga ryska eller tyska. Rester efter det som tyskarna bränt ned på finska sidan såg jag i alla fall.

På gården fanns ett café som bonden drev. En dag kom en pluton skidande. Jag såg att det inte var svenskar utan finnar som skulle fika. De kopplade skidorna och hakade vapnen på dem på samma sätt som i Sverige. Efter två-tre timmar skidade de tillbaka över Muonio älv. Senare har jag återvänt till Saivomuotka men utan att känna igen just någonting från den tiden.

Åter civilist

Vid krigsslutet fick vi antingen åka hem med biljett eller få pengar för hemresan. En tjomme från Västergötland och jag skulle stanna kvar. Vi fick jobb på en snickeriverkstad i Pajala med montage av taksnickerier. Det var remskivor för remdrift med genomgående axel och trissor för remdrivna maskiner. Där blev vi kvar i ett par månader. På midsommaren skulle vi åka till Vittangi och sade upp oss. Kompisen försvann till någon bonde med döttrar där vi hade tornet. Jag tillbringade midsommaren på en holme i Torne älv. På vintern hade vi badat där när bonden huggit upp en vak i isen med stege ner. Där badade vi då efter att ha suttit i bastu. Det var inte så farligt då men sju resor värre nu på sommaren genom att vi hissade oss ned från en båt. Kändes som när en smed kyler ett ämne i kallt vatten. Det var kallt, kopiöst kallt!

Men jag måste skaffa mig ett jobb så jag gick till en bilverkstad som låg efter Kirunavägen. "Vad kan du då?" var den obligatoriska frågan. "Jag kan en hel del, jag". "Då ska du få visa det genom att byta slang på ett stort lastbilshjul med punktering". Det visade sig att det hade en ring som låstes runt fälgen och det hade jag aldrig sett. Killarna på verkstaden sade att det där fixar vi. Det var ett tungt jobb med däckjärn och noga så att inte slangen skulle förstöras, när däcket skulle krängas på igen. För att sedan få dit den där "dj-a" låsringen fick vi använda en stor slägga, ungefär lika svårt som när låsringen till tälttallriken för 20-mannatältet gått upp. Men vi snyggade till och putsade upp det så att det såg fint ut.

I Vittangi skrev jag till en som också varit luftbevakare och bodde i Ånäset, cirka åtta mil söder om Skellefteå. Han svarade att "om Du inte får något jobb med att drängköra häst, så skriv till mig så får du jobb här hos mig". Sedan tillstötte saker och ting som att jag träffade ett fruntimmer i Vittangi som tyckte att jag skulle följa med henne till Kiruna. Där skulle hon prata med sin far så att jag fick jobb i gruvan. När jag senare var på Jägarskolan så var hon gift med sergeant Kristiansson som jag kände från I 5-tiden. Jag pratade med dem som kände henne, men jag pratade inte med Kristiansson om det.

Än en gång i Kronans tjänst

På F7 i Såtenäs gjorde jag värnplikten från den 1 oktober 1945. Därefter blev det jobb på Thordénvarvet i Uddevalla innan jag skrev till utbildningschefen på I 5 och sökte värvning vid Fältjägarna i Östersund. För mig har det alltid stått som att det är där man skall vara, i fjällen. Eftersom man inte fick vara äldre än 22 år så var det sista chansen för mig eftersom jag just fyllt 22.

Den 1 oktober 1948 ryckte jag in på I 5 i Östersund. Där var det rätt lite volontärer och det var flera "årgångar" mellan mig och de andra volontärerna så det var aldrig tal om någon "livning". Jag exercerade en hel vecka med ett par nyinryckta. Fanjunkaren hade sagt: "Du kan ju det här. Gå ut och exercera med dem i stället!" Dit kom eleverna efterhand. Efter förflyttning till A 4, där elever från hela militärområdet samlades, fick vi civil skolutbildning motsvarande från klass 7 och uppåt. Idrott och ridning i ridhus hade vi varje dag. På lördagarna red vi ut och hade även simträning. En gång trampade min häst Juliana ned i en gammal osynlig bro under galopp och vi slog båda en volt. Min andra häst hette Kohinoor, ljusbrun och med lång flott man och svans. Vissa dagar hade jag även stallvakt innan den ordinarie tjänsten började.

Senare red jag även privat i Jämtlandsfjällen. En gång hade jag en stor islandshäst, Gammur. På väg till Sylarna skulle jag tävla och satte till klackarna efter nedräkning. Efter 25 meter slog vi runt efter att ha trampat ned i ett hål, for som en sudd ut i bushen. Det var tur att jag gjorde som vi lärt på A 4, det vill säga med bara främre delen av foten i stigbygeln för att inte fastna och släpas med. Hästen stannade, som de brukar göra, och jag fick leda runt för att kolla att den inte blivit halt. Någon ropade "Vinflaska! Vinflaska!" som hör till att bjuda runt på efter en avsittning. Senare kom jag att rida även i Norge under åren 1978-2009, både som turist och som ställföreträdande turledare, "dräng". Ibland när vi hade tältförläggning, för att fjällstationerna var stängda, hände det att tunneltälten på morgonen var helt nedtryckta av nyfallen snö. Problemet då var att snön dolde hål och gropar mellan stenar som hästarna kunde trampa ned i.

På I 5 var jag under vintern 1948/49 under klass 1-utbildningen som det hette. Sedan till I 14 där vi var under 1949 och under nästa vinter. År 1950 gjorde jag min första trupptjänst på sommaren på I 5. Då var Dick Falken-

ström, som senare blev tygofficer på I 14, och jag på samma kompani. Han var då värnpliktig plutonchefselev. På hösten till I 14 igen i september för att genomgå furirskolan där. På sommaren 1951 tog vi examen på I 5 och jag blev anställd där som plutonsinstruktör. Problemet var att jag egentligen var för gammal när jag gick ut från furirskolan. Bland andra Falkenström ansåg dock att jag skulle kunna komma in på kadettskolan. När jag kollade med utbildningschefen fick jag klart för mig att jag var för gammal för det, 26 år. Det hade sin grund i att jag inte hade fått söka värvning som 16-åring eftersom far sagt ifrån på grund av de dåliga erfarenheterna han haft med mina bröder som slutat respektive avskedats. På I 5 och A 4 var stämningen bra mellan beväringar och volontärer vilket inte var fallet här på I 14 med livningar och mobbning.
(Forts. i Bocken 2014).

Under den stora krigsmaktsövningen i september 1952 i Gävleområdet bor Konungen på Gävle slott. Dagligen är det vaktparad genom staden för vaktavlösning vid slottet. Regementets musikkår, förstärkt med musiker från Kungl. Dalregementet i Falun, marscherar på Nygatan för att sedan via Drottninggatan och Norra Kungsgatan marschera in framför slottet. (Foto: Gävle stadsarkiv).

BRÄNDER, BIN OCH BOSTÄDER

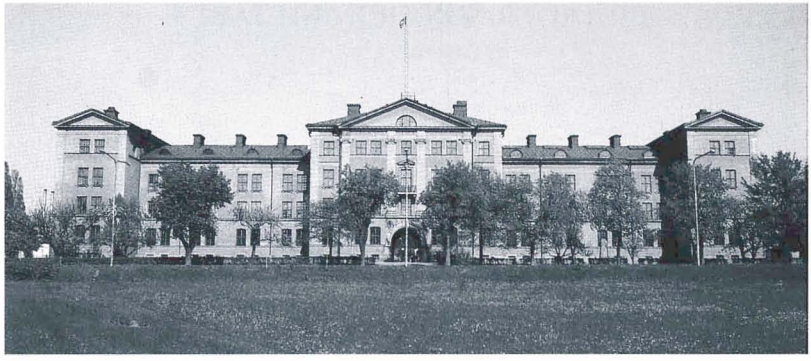
av Lennart Littorin

Som jag berättade i Bocken 2011, gjorde jag sommaren 1959 frivillig tjänst på Kungsbäck på en vakant lön. Det medförde bland annat att jag under en vecka fick gå dagofficer – Knut Björkenstam skildrade i Bocken 2012 en sådans åligganden och vedermödor – med reservofficersaspiranten Lennart Tengqvist som dagunderofficer. Denne funderade för övrigt på en karriär inom brandförsvaret. Som de äldre av er minns, var denna sommar extremt torr och varm, "getingsommaren".

Vid ett tillfälle under "vår" vecka utbröt en mindre skogsbrand på stridsskjutningsfältet i samband med en övning. Jag delegerade släckningsarbetet till dagunderofficeren, vilken här såg en gyllene chans till praktik inför sitt yrkesval. Han samlade ihop beredskapstroppen, plockade ur brandboden ihop den materiel han ansåg sig behöva plus en jeep, ryckte ut och släckte av hjärtans lust. Vid återkomsten efter väl förrättat värv stuvades materielen, nu sotig, blöt och smutsig, tillbaka in i brandboden utan någon egentlig vård. När fanjunkare Nässert några dagar senare inspekterade sitt skötebarn brandboden och fann materielen i synnerligen begagnat skick, fordrades det en viss diplomati och en hänvisning till uppdragets goda syfte för att blidka honom. Till saken hör att Lennart Tengqvist, nu avliden sedan flera år, valde en helt annan civil karriär.

Vid ett annat tillfälle rymde en bisvärm från en närbelägen villaträdgård och kretsade i en stor, brummande cirkel utanför ingången till värnpliktsmatsalen, något som tilldrog sig ett växande publikintresse. Så småningom anlände ägaren, iförd traditionell biskötarutstyrsel, och lyckades, till åskådarnas besvikelse, återföra sina skyddslingar till ordningen. Den numerärt sett största luftlandsättningen på Kungsbäck var därmed tillända.

För några år sedan fanns i Bocken en artikel om och av några damer, vilka växt upp inom kasernområdet på Kungsbäck. Det slog mig då att jag har något av en liknande historia att berätta. Jag är född på Polacksbacken i Uppsala, Upplands regementes (I 8) mötesplats, vilken var i praktiskt taget oavbruten användning i cirka 300 år fram till 1980-talet. Närmare bestämt var platsen för min födelse en tjänstebostad i södra hörnet av kanslikasernen på Arméns underofficersskola (AUS), där min pappa under några vinterhalvår tjänstgjorde som lärare på kavalleriavdelningen. Efter att ha bott på några olika håll i landet återkom vi till Uppsala, när jag gick på gymnasiet, och flyttade då in i en ny tjänstebostad på området nämligen det mindre trevåningshuset vid vakten. Alla gamla elever vid AUS/AKS (Arméns kompaniofficersskola) och

AUS/AKS kanslikasern. (Vykort. Tillhör Knut Björkenstam).

Försvarets läroverk/Försvarets gymnasieskola (FL/FGS) vet vilka byggnader jag talar om. Så kom det sig att jag som nybakad student kom hem till ett hus beläget cirka 50 meter från den byggnad, där jag fötts på dagen 20 år tidigare. Man kan, likt Strindberg, börja tro på makterna.

AUS-området var vid denna tid litet av ett samhälle i sig. Där fanns frisör och kiosk, snickeri, stall, ridhus och gymnastiksal. På vintrarna spolades en skridskobana utanför det hus där vi bodde och många kvällar gick jag ner och åkte skridskor och spelade hockeybockey. I Officersbostaden bodde sex familjer och där utvecklades ett rikt sällskapsliv. På torsdagseftermiddagarna gick vi herrar över till FL där vi badade bastu och simmade i den lilla bassängen; även för damer fanns reserverad tid.

När jag flera år senare tjänstgjorde som lärare på FL, kunde jag från klassrumsfönstren tvärs över Dag Hammarskjölds väg se de byggnader där jag fötts och bott som tonåring, något som ibland gjorde det svårt att hålla koncentrationen på svensk språkhistoria eller oregelbundna engelska verb.

På AUS-området, som numera kallas Uppsala Science Park, har stora förändringar skett. Stallet har blivit motionsanläggning, gymnastiksalen omvandlats till restaurang Sven Dufva (kaloriintag i stället för dito förbränning) och på sjukhusets plats ligger nu, symboliskt nog, Läkemedelsverkets stora byggnad. Flera nya byggnader har tillkommit, ibland tyvärr utan känsla för den omgivande miljön. FL:s byggnad har övertagits av en friskola och renoverats invändigt. Det stora fältet söder om området (framför I 8:s, sedermera S 1:s kaserner) är orört och på sommaren hålls det i skick av en betande fårhjord. Likaså har Kronparken med dess uråldriga tallar skonats från bebyggelse. Det gamla utvärdshuset Eklundshof och dess omgivning är också tämligen intakt, även om intendenturförrådet i Kalvhagen byggts om till studentbostäder.

Alla ni som haft Er gärning eller studerat på Polacksbacken kommer alltså till stor del att känna igen Er vid ett besök i lärdomsstaden.

ETT PAR EPISODER

av Lennart Mattsson

Då redaktören önskar bidrag till årsskriften har jag letat i mitt minne efter något lämpligt att skriva ner. Två episoder har då dykt upp. De kommer här.

Strid i Skog

Året var 1959. Bertil Eriksson och jag var purfärska furirer på 6. kompaniet, där kapten Nils Rune var kompanichef. På sensommaren hade kompaniet en sommarvecka i Skog, där hela kompaniet slog tält invid Bergviken. Bertil och jag hade logi i en bondgård någon kilometer längre bort.

Det fanns inte så mycket att göra efter tjänstens slut, så en av de första kvällarna drog vi oss in mot "centrum" av Skog. Det vi pratade om var Ingos förestående match mot Floyd och hans knockout i första ronden på Eddie Machen året innan. Vi hade "tagit en knapp innanför västen" och var, som de flesta 20-åringar, lite allmänt småstöddiga. Det är oklart vem av oss som var Ingo och vem som var Eddie Machen. Men med hänvisning till händelseförloppet var det nog jag, som blev Eddie Machen.

Vi började "småjabba" på skoj med obefintligt fotarbete, som mest liknade fanvaktens förbimarsch för regementschefen. Själv var jag i rörelse framåt i något som liknade ett marschanträde när jag parerade med min näsa som träffades av Bertils vänsterkrok. Bertil fick väldigt ont i handen. Det var en väldigt fin stjärnhimmel den kvällen. Det minns jag för jag blev hastigt liggande i enskild ställning.

På morgonen efter denna händelse var jag "ovacker", som man säger i Norrland. Min svullna näsa hade i utkanterna närmat sig örsnibbarna och jag var totalt "ovislig". Självklart hade mitt anlete blivit en visa för befäl och rekryter på kompaniet om jag visat mig. Det blev besöksförbud till kompaniet. Jag visade mig inte ens för någon på gården vi var logerade i och inte heller för djuren på gården. Korna riskerade att sina och hästarna kunde råka i sken vid åsynen av mig. Den enda som fick tillträde var "Ingo", det vill säga Bertil Eriksson. Han hämtade skaffning inklusive frukost vid kompaniet och matade mig tre gånger dagligen med "dagens rätt" ur sin medhavda "snuskburk" (kokkärlet). I slutet av veckan var jag dock någorlunda vislig. Rekryterna hade nog ett undrande uttryck i ögonen, men alla befäl på kompaniet hade vansinnigt roligt.

Nåväl, vi kom tillbaka till I 14 och kompanichefen Nils Rune hade sedvanlig genomgång av kommande veckas program. Huvudtemat för veckan ifråga var anfall och försvar i svår terräng. Nils Rune gjorde en paus, plirade på Bertil och mig och sade: "Vi har ju två praktikanter och experter på detta om-

råde på kompaniet. Furirerna Eriksson och Mattsson får leda denna veckas övningar i STRID I SKOG. Och så blev det.

På skjutbanan

Vi hade mörkerskjutning vid Stora skjutbanan på I 14. Allt genomfördes utan störningar. Frånsett kapten Nils Runes sammanfattning och visdomsord avseende kvällens övningar: "Soldater, kom ihåg att i mörkret är alla ...". Vi lyssnade och lyssnade. Och lyssnade om möjligt ännu mer lyhörda för att äntligen få höra slutklämmen. Men något mer sade han inte. Vi väntar fortfarande efter 54 år på det färgbestämmande ordet.

Regementet genomför sin sista parad genom Gävle den 15 maj 1993 med förbimarsch för regementschefen och landshövdingen på Rådhustorget. (Foto: Knut Björkenstam).

DET SISTA UTBILDNINGSÅRET – NÅGRA STARKA MINNEN 20 ÅR SENARE

av Rolf Dahlström

En kväll i december 1991 var jag på väg från Stockholm till Gävle. Påföljande dag skulle jag som blivande utbildningsledare tillsammans med mina närmaste medhjälpare påbörja planeringen av utbildningsåret 1992/93. Hungern fick mig att stanna vid en korvkiosk i Månkarbo, och efter att ha införskaffat middagsmålet satte jag mig i bilen för att avnjuta detsamma. Dagens ekos signatur ljöd ur högtalarna, och som första nyhet redogjordes för arméchefens nya förslag till förbandsnedläggningar. I 14 och inte I 21, som tidigare var sagt, skulle nu föreslås för nedläggning. Trots att jag vid tillfället arbetade vid Arméstaben, hade jag ingen aning om detta. Nu gällde helt nya förutsättningar. Ett år med oväntade och säkert också svåra prövningar och många känslor stod framför oss.

Det är inte möjligt av utrymmesskäl att ge en heltäckande bild av verksamheten under detta år. Här följer istället några lösryckta men starka minnen från tiden.

En första fråga var hur vi skulle hantera frågan om utbildning av värnpliktiga. Som ett led i förberedelserna gjorde vi studiebesök vid Livregementets grenadjärer (I 3) i Örebro, vilka tidigare gått igenom den process, som nu väntade oss. En entydig erfarenhet från Örebro var, att det var viktigt att personalen hade meningsfull sysselsättning under tiden som omställningen pågick. Det hade man inte vid I 3, och följden blev oönskade sociala problem hos flera. Att ställa in all utbildning var naturligtvis ett alternativ för oss också, det enda för några, men erfarenheten från I 3 fick oss att föreslå en bantad utbildningsorganisation med två brigadskyttekompanier och reducerade Liv- och Depåkompanier. Så blev det också. Om detta var en väl avvägd omfattning skulle framtiden komma att utvisa.

När utbildningsåret startade var vi fler än 100 officerare i organisationen. Arbetet med att ge dessa och regementets övriga personal en ny framtid stod högst upp på prioriteringslistan för alla på regementet. Våra ansträngningar gav snabbt resultat, och redan under hösten började vi se att befälssituationen snart skulle nå en nivå, där vi inte längre kunde ge de värnpliktiga en bra utbildning. Genom att anställa reserv- och värnpliktiga officerare underlättades situationen något men mer behövdes.

Den avgörande hjälpen kom från övriga förband inom Milo NN. Officerare från I 5 och A 4 i Östersund förstärkte ett av kompanierna, och officerare från I 21 och T 3 i Sollefteå det andra. När utbildningsåret nått sitt slut var dessa officerare fler än våra egna regementskamrater. Det var imponerande

att se hur väl våra gästande officerare smälte in i organisationen, och hur uppkomna problem och svårigheter hanterades i denna. Strävan att göra detta sista år med värnpliktiga till ett år att minnas var hög och inga svårigheter eller påfrestningar fick äventyra denna.

Det var inte bara befälen som hade en hög målsättning. Även de värnpliktiga förstod vikten av att prestera något utöver det godkända i detta läge. Vi övade flera gånger under året med andra förband, och omdömena över våra insatser var hedrande. Den övning som imponerade mest var vinterövningen i Jämtland (VÖNN 93), som genomfördes i Hammerdalsområdet nordost om Östersund. Trots snöbrist i Gävletrakten och trots att vi ännu befann oss mer än två månader från slutet av utbildningen var soldaternas insatser berömvärda. Den inkallade norrlandsbrigaden från I 5 fick en stark motståndare att strida mot.

En lördagskväll, efter det att striderna hade avstannat, började vi planera för hemmarschen. Vi hade drygt 40 mils fordonsmarsch på starkt trafikerade vägar hem till kasern, och efter mer än en vecka i fält krävde detta moment noggrann planläggning. Vi räknade med att nå kaserngården omkring klockan 21.00 den sista övningsdagen. Vi utgick från att matsalen skulle hållas öppen för en sen middag efter detta kraftprov, men så blev det inte. Det skulle bli för dyrt ansåg de som hade att besluta i frågan. Vi fick lösa detta själva med våra kokgrupper var svaret. Våra soldater och inte minst våra kokgrupper hade gjort sig förtjänta av något bättre enligt vår uppfattning.

Snorre och kompanifanorna förs in på Yttre borggården. (Foto: Inger Dahlström).

Vi vände oss till en av stadens hamburgerrestauranger och ställde frågan om den kunde leverera 350 middagar till våra soldater sent en kväll kommande vecka. Ägaren trodde först att vi skämtade med honom, men snart förstod han att detta var allvar, och han insåg också möjligheter till god reklam för restaurangen. Middagen var uppskattad, och när vi påföljande morgon kunde läsa om detta i tidningarna hoppades vi också, att de som inte ville öppna matsalen fick sig en tankeställare.

Varje gång vi gjorde något för sista gången uppmärksammade vi detta särskilt. Lördagen den 19 december 1992 genomförde vårt regemente den sista högvakten vid Stockholms slott. Normalt sett vid den här tidpunkten på året genomfördes så kallad "smygavlösning", det vill säga det är normalt ingen musikkår och man startar marschen på Högvaktsterrassen. Någon räknade ut att vårt regemente i och med denna gång hade vaktat slotten nästan 350 dygn. Denna imponerande rad av högvakter skulle inte avslutas med en "smygavlösning".

Vi började med att kontakta Försvarets Trumkår, och den svarade direkt ja till att medverka. Sedan började vi förhandlingarna med Garnisonsavdelningen i Stockholm. Lite tveksamhet rådde när vi ville gå från Armémuseum, men när vi redan själva fått klartecken från musiken fick vi igenom önskemålet. Tveksamheten ökade när vi meddelade, att vi avsåg att låta en fanborg med våra sockenfanor gå med, och det blev ett klart nej när vi ville medföra en livs levande hälsingebock. Vi var tvungna att ställa chefen för Garnisonsavdelningen inför ett ultimatum. Inte så snyggt kanske men dessvärre nödvändigt ansåg vi. "Antingen säger Du ja och då får Du vara med i den fortsatta planeringen, eller så säger Du nej och då ställs Du inför fullbordat faktum genomförandedagen" var vårt ultimatum. Vi fick som vi ville och Garnisonsavdelningens påverkan bestod i att bocken ikläddes ett täcke. Den fick också fastställa marschordningen.

Bocken hette Snorre, och honom lånade vi från barnens djurkammare på Skansen. När vi samlats på Armémuseum fick bockens två förare order att ta med honom på en promenad ut i trafiken. Han hade nämligen aldrig varit utanför Skansen tidigare och Stockholmstrafiken en lördag kring lunch skulle ju kunna stressa honom. Och han var lite stirrig vid återkomsten.

Vi startade marschen på utsatt tid och redan när vi nådde Norrmalmstorg hade Snorre fått nog. Han satte sig ner mitt på Hamngatan. Trots att han lockades med färska morötter vägrade han att fortsätta. Högvaktens övriga delar fortsatte enligt plan. Jag och några medhjälpare stod som åskådare på Lejonbacken när högvakten kom till Gustav Adolfs torg, och vi noterade direkt och med stor besvikelse att ingen hälsingebock fanns med längre. Några minuter senare, när högvakten just passerat Norrbro, upptäcker vi Snorre och hans två förare springandes på Strömbron. De hinner precis fram när högvakten passerar brofästet, och där faller de in på rätt plats i vakten. Från denna tidpunkt

sköter sig Snorre utan anmärkning. Det blev en minnesvärd högvaktsavlösning, genomförd med den precision som alltid präglat hälsingarnas insatser.

Redan innan utbildningsåret började stod det klart att jag efter fullgjort uppdrag i Gävle skulle befordras, och det fanns också en plan för var och när jag skulle tjänstgöra efteråt. Under resans gång kontaktades jag av Infanteriinspektören och han erbjöd mig ett alternativ till den tidigare inriktningen. Brigadchef i Falun var alternativet, och av många skäl tilltalade detta alternativ mig mest. Det fanns dock en besvärande omständighet. Min föregångare i Falun lämnade sin tjänst den 31 mars, och jag skulle utnämnas den 1 april. Det kändes som ett svek att lämna uppgiften som utbildningsledare två månader innan den var avslutad. Jag framförde detta, och en mycket förstående regementschef på Dalregementet accepterade mitt önskemål om att få slutföra min uppgift i Gävle innan jag anmälde mig i Falun.

Tidigt började vi fundera på hur vi skulle avsluta det sista året med grundutbildning av värnpliktiga. Vi kände att vi ville säga adjö till bygden och tacka för det stöd som vi fått genom åren. Vid årsskiftet upphörde Livkompaniet vid en högtidlig ceremoni i Exercishuset, och de kompanibefälsvärnpliktiga flyttade ut till sina brigadskyttekompanier. Depåkompaniet, Alfta kompani, hade få värnpliktiga, och dessa var dessutom utspridda på olika arbetsplatser. Detta gjorde det svårt att samla kompaniet. De värnpliktiga fick dock i flera fall uppleva avslutningsceremonier på sina arbetsplatser. Då var det enklare med de två återstående kompanierna, Ovansjö och Färnebo kompanier. Kompaniets Dag i hemsocknen fick bli deras sätt att ta adjö. Inför en talrik publik i "hemsocknen" visade kompanierna upp sin materiel och sina färdigheter, besökarna fick själva delta i olika moment och dagen avslutades med en högtidlig ceremoni där kompanicheferna symboliskt överlämnade sockenfanan. För oss kändes den här dagen viktig och besökarnas uppskattning värmde.

Samtidigt som vi planerade för dessa dagar väckte vi också frågan om inte regementet borde ha någon form av avsked i bygden. För oss kändes Mohed, regementets gamla övningsplats i Hälsingland, som en naturlig plats att genomföra detta på. Tanken väckte inledningsvis måttligt intresse. Det fanns tillräckligt med arbetsuppgifter ändå menade några. Vi arbetade dock vidare själva och så småningom anslöt sig stora delar av regementet.

En vacker försommarkväll i maj genomförde vi något av en Regementets Dag i miniatyr. Musik, fanvakt, tal, utställningar och försäljning av överskottsmateriel fanns med i programmet. Personligen fick jag en alldeles särskild upplevelse denna dag. Söderhamn har en mycket aktiv fallskärmshopparklubb, och den skulle också visa upp sig under programmet. Jag träffade en av hopparna före deras uppvisning. Han sa sig ha förstått att jag var en av nyckelfigurerna bakom dagen, och han ville därför som tack för att de fick vara med "bjuda" mig ett tandemhopp. Jag var inte tillräckligt snabb på att hitta en trovärdig anledning till att slippa utan frågade bara när det skulle ske. Om fem minuter var svaret, så vi måste omedelbart bege oss till

Författaren har just landat på Mohed och får hjälp med "avselningen".
(Foto: Sofie Dahlström).

flygplanet. Under promenaden fram till startplatsen pekade jag på behovet av någon form av instruktion. Den skulle vi ta på vägen upp i flygplanet enligt honom. Ljudnivån i planet var nästan smärtsam, och den gjorde alla former av samtal omöjliga. Snart befann vi oss på 3000 meters höjd och det var dags för uthopp. Med min tandempilot på ryggen föll vi med en hastighet av 180 kilometer i timmen i 30 sekunder innan han på 1200 meters höjd utlöste skär-

men. Jag har egentligen inga minnen från den första delen av hoppet, men den återstående delen var fantastisk. Under fem minuter seglade vi ljudlöst mot marken med en härlig utsikt i det soliga vädret. När vi närmade oss landningsplatsen framför den uppställda åldersklassen ser jag hur en civil man närmar sig platsen. Det är regementspastor Lars Tullberg. Han är den förste som kommer fram till mig efter landningen. Men det är inte för att gratulera till ett lyckat hopp. Han ville bara klara ut att det var han som ansvarade för kommunikationerna uppåt.

Författaren tar utryckningsdagen den 28 maj farväl av Ovansjö kompani.

Min berättelse ovan kan ge sken av att det var ett bekymmersfritt utbildningsår med bara glada minnen. Så var det naturligtvis inte. Det fanns stunder av ledsamhet, sorg och vrede över beslutet. Att känna att man efter många tiotals år i yrket inte längre behövdes var arbetsamt för regementets många trotjänare. Att inte veta hur framtiden skulle gestalta sig gjorde människor oroliga. För några förstärktes oron genom att både man och hustru i familjen hade sin försörjning från regementet. Men jag tror att det faktum att vi hade en uppgift att lösa, att vi hela tiden arbetade tillsammans och nära med kamrater och att vi var överens om att göra en snygg avslutning hjälpte många genom den här perioden. Vi ville visa, att de som fattat beslutet om vår nedläggning hade fel. Och det visade vi verkligen.

Författaren i ett helt utrymt logement den 28 maj.

12. kompaniet under bivackslagning. (Vykort. Tillhör Gävle stadsarkiv).

Värnpliktsmatsalen särskilt dekorerad, troligen inför regementets 300-årsjubileum den 12 juli 1924. (Vykort. Tillhör Gävle stadsarkiv).

MUCKARLOPPET I 14 KILOMETER

av Knut Björkenstam

I utryckningsveckan gällde det att hålla soldaterna sysselsatta, så de inte gick ner på stan och hittade på "dumheter". Sådant hade tidigare förekommit i samband med just utryckning – MUCK.

Jag vill minnas att det var inför utryckningen i maj 1982 som någon kom på att en kväll i utryckningsveckan skulle alla utryckande soldater fullgöra ett så kallat muckarlopp. Även anställd personal, militär som civil, fick deltaga, dock var det frivilligt.

Då regementet hade nummer 14 var det ganska självklart att sträckan blev just 14 kilometer. Gemensam start ägde rum på kaserngården. Det var en underbar syn se hela startfältet komma igång i startögonblicket. "Alla deltagare kämpade sig fram den långa sträckan och samtliga godkända deltagare fick en T-shirt som personlig segertrofé" stod det att läsa i Bocken 1982/83. Ett särskilt tygmärke togs också fram att anbringa på lämpligt klädesplagg.

Ett replikskifte mellan två soldater jag minns.

-A: "Springa 14 kilometer. Tänk om vi hade tillhört I 1 i stället!"

-B: "Var glad över att Du inte tillhör I 22!"

Regementsparken inför stundande midsommarfirande, troligen något år efter inflyttningen på Kungsbäck. (Vykort. Tillhör Knut Björkenstam).

Många passar på att ta sig en svängom på dansbanan. (Vykort. Tillhör Knut Björkenstam).

GÄVLEBORGSBATALJONEN – LANDETS BÄSTA

av Rune Westergren

Traditionen

Vår bataljon är den naturliga arvtagaren till Hälsinge regemente. Dels har vi samma rekryteringsområde för soldater, dels samma territoriella ansvar, Hälsingland och Gästrikland. Vi är dessutom traditionsbärare för regementet. För att stadfästa detta genomförde vi under föregående års krigsförbandsövning (KFÖ) i Marma en enkel ceremoni med hela bataljonen uppställd. Där gavs inför chefen för Livgardet, överste Håkan Hedlund, en påminnelse om vårt ansvar att föra traditionen vidare genom att defilera med regementets fana och anta regementets marsch som vår egen. Ceremonin var mycket uppskattad.

Uppgifter

Hemvärnet och vår bataljon får ständigt nya uppgifter. På den gamla goda tiden hade hemvärnet bevakningsuppgifter vid mobiliseringsförråd och mindre objekt. Ofta var de bemannade med en grupp och ibland med pluton. Nu beskrivs våra generella förmågor i den så kallade krigsförbandsspecifikationen (KFS). Enligt den ska vi kunna följande: bevaka, skydda, utföra transportskydd, ytövervaka och försvara samt med lägre prioritet störa fientlig verksamhet och bedriva fördröjningsstrid. Allt detta inom plutons och kompanis ram. Detta ska vi klara under dygnets 24 timmar och under årets alla dagar. Vi har en grundberedskap på sex timmar med en del av förbandet och 24 timmar med hela förbandet. Uthållighet över tiden är 90 dagar utan speciell återhämtning. Den nyuppsatta regionstaben, Militärregion Mitt (MRM), som vi är underställda för insats arbetar just nu med de skarpa uppgifter som vi saknat under många år. Enligt underhandskontakter kommer vi att få ett stort antal uppgifter som aktiveras beroende på läget.

Organisation

Bataljonen består av bataljonsstab med funktioner för personal, underrättelser, stridsledning, underhåll, samverkan och ledningssystem (samband). Staben biträds av en ledningspluton. Normalt är staben fast grupperad men har möjligheter att omgruppera till tältstab. I staben ingår också ett ledningsfordon.

Bataljonen har tre kompanier, två insatskompanier med egen taktisk rörlighet och ett bevakningskompani. Insatskompanierna har vardera två skytteplutoner, en understödspluton och stab/tross. Bevakningskompaniet har stab och fyra skyttekompanier samt stab/tross. I organisationen ingår även en flyg-

grupp med uppgift att spana, leda transporter och transportera personal. Just nu håller vi på att sätta upp en båtpluton som ska klara att sjötransportera en pluton per omgång samt bedriva patrullering efter kusten.

Utbildning

Rekryteringen till förbandet sker i huvudsak från gamla värnpliktiga som är väl utbildade och erfarna. Men vi har också den Grundläggande Militära Utbildningen (GMU) som rekryteringskälla. Gävleborgsgruppen utbildar en pluton per år. Därifrån sker ett mindre inflöde. Till många av våra specialistbefattningar rekryteras soldater genom frivilligorganisationerna.

Vi har i hemvärnet återinfört systemet med årliga KFÖ och Speciella Övningar Förband (SÖF). Detta för att få samövade förband. Tidigare hade vi välövade soldater men inga förband. När det behövs ordnar vi med Kompletterande Utbildningar (KU) och kurser för olika befattningshavare.

Bataljonsledningen har nu en minsta övningstid på 13 dygn/år. En insatssoldat övar minst 8 dygn/år och så vidare. När man räknar samman övningstiden kan man konstatera att vår bataljon övar mer nu än det gjordes under den gamla KFÖ-tiden. Dessutom är motivationen högre och medelåldern betydligt lägre än i gamla hemvärnet.

Som grund för vår utbildning har vi en rullande förbandsutvecklingsplan (FUP) som hela tiden uppdateras och som styr vad vi ska öva för att uppfylla kraven enligt KFS. Utfallet bedöms hela tiden av övningsledare, befäl och av soldaterna själva. I år genomför vi även försök med att utvärdera dugligheten genom systemet Marta.

Sammanfattningsvis vill jag påstå att Gävleborgsbataljonen för Hälsinge regementes traditioner vidare genom att vara en av landets bästa hemvärnsbataljoner. Vi har en bra bemanning med motiverade och väl utbildade soldater med bra utrustning och en mycket god förbandsanda.

GLÖM EJ ÅRSAVGIFTEN!
MINDRE ARBETE FÖR KASSÖREN.

BLIV MEDLEM I KAMRATFÖRENINGEN!
Du stödjer Gävleborgsgruppen.

KAMRATFÖRENINGEN 75 ÅR

av Knut Björkenstam

Den 14 augusti 1938 bildades Kungl. Hälsinge regementes kamratförening i samband med högtidlighållandet av Regementets Dag på Kungsbäck. Således är det i år – 2013 – 75 år sedan, något som erinrades om i samband med kamratföreningens årsmöte den 16 mars. Härom står att läsa på annan plats i årsskriften.

Det har under årens lopp skrivits en hel del om vår förening och dess historia, inte minst i anslutning till olika jubileer, senast 2008 med anledning av 70-årsjubileet. Mot denna bakgrund skulle det i år inte behöva ordas särskilt mycket i denna fråga. Jag är emellertid av motsatt uppfattning och det av följande skäl.

Det har under senare år tillkommit många nya medlemmar i föreningen, vilka inte har tillgång till tidigare årsskrifter. Medlemmar sedan gammalt har kanske inte samlat på sig de olika årgångarna av Bocken. Även det kan vara en anledning till att rekapitulera vad som hänt sedan 1938.

Jag avser att göra detta på följande sätt. Först en kort bakgrund till varför militära kamratföreningar överhuvudtaget kom att bildas. Därefter gör jag en kortfattad exposé över de år vår kamratförening existerat. Slutligen vågar jag mig på att något titta in i framtiden.

De militära kamratföreningarnas tillblivelse

Kamratföreningsrörelsen började egentligen som en oppositionsrörelse till följd av nedrustningen på 1920-talet. Den var helt opolitisk och besjälades av en stor och sann försvarsvilja. Syftet var att vårda minnet av de gamla regementena och kårerna samt att hålla kamratskapet levande. Innerst inne närde många ett om än svagt hopp om att nedlagda förband skulle återuppstå vid hot mot rikets säkerhet.

Den första militära kamratföreningen bildades 1899. Det skedde spontant bland en åldersklass värnpliktiga vid dåvarande Vaxholms artillerikår. Efter regementsövningarna detta år stiftade de kamratföreningen Vapenbröderna. Orsaken härtill var att kåren förväntades överföras till marinen och av denna anledning få en annorlunda karaktär. Kåren kom att bli embryot till Vaxholms kustartilleriregemente. Föreningen lever i dag vidare, nu med koppling till Amfibieregementet (Amf 1), arvtagare till nämnda kustartilleriregemente.

En annan tidigt bildad förening var Elfsborgs regementes krigareförening. Den tillkom 1916 och gick så småningom upp i Älvsborgs regementes kamratförening, bildad i juni 1939.

Som tidigare sagts var det nedrustningsbeslutet 1925, som gav kamratföreningsrörelsen vind i seglen. De som tjänstgjort vid de förband, som skulle komma att läggas ner eller slås ihop med andra, fann sig inte i att namnen på dessa förband med i många fall flerhundraåriga traditioner utan vidare skulle sjunka in i historiens dimmor. Hos alla berörda väcktes till liv medvetandet om att nu avbröts ett stycke svensk historia. Starka stämningar växte fram, som menade att detta traditionsarv inte fick skingras utan på något sätt måste bevaras för framtiden.

Förband, som skulle leva vidare, fann sig tvungna att frigöra sig från resterna av militär isolering i samhället, öppna kaserngrindarna och skapa kontakt med det samhälle de var satta att värna. Nu är tiden inne för de första "regementets dag" till vilka de värnpliktigas anhöriga och andra intresserade bjuds in för att ta del av förbandets liv och leverne i helg och söcken, dess dagliga gärning och dess viktiga fostrargärning av den manliga delen av befolkningen. Parentetiskt kan nämnas att vid Upplands regemente anordnades den första "regementets dag" redan 1921. Från dessa "dagar" var steget inte långt till tankarna på att bilda militära kamratföreningar.

Av avgörande betydelse blev bildandet år 1926 av Sveagardesföreningen i samband med Svea livgardes 400-årsjubileum. Denna förening kom nämligen att tjäna som förebild för en rad kort därefter stiftade föreningar.

Det var kanske naturligt att det var de indragna förbanden som först fick kamratföreningar. Bland de alltfort levande förbanden stiftades så småningom också kamratföreningar. Efter Sveagardesföreningen kom Skaraborgs regementes kamratförening 1931 följt av Västerbottens regementes kamratförening 1932. År 1931 bildades den första kamratföreningen vid ett ännu levande kavalleriregemente. Det var Livhusarernas kamratförening i Göteborg. Märkligt nog kom föreningen i regementets garnisonsort Skövde till först 1935. Samma år grundades, efter vad författaren känner till, den enda vapenslagsföreningen, nämligen Flottans män, med en mängd lokalavdelningar i riket.

År 1936 nådde försvarsdiskussionen och försvarsintresset en toppform som en följd av den då beslutade försvarsordningen. Detta utgjorde en god jordmån för bildandet av ytterligare kamratföreningar. Under åren 1936 - 1938 tillkom inte mindre än 26 nya kamratföreningar, bland andra vår egen förening. Under de många långa beredskapsåren grundades endast ett fåtal föreningar. Detta skedde bland annat vid en del nyuppsatta armé- och flygförband. Bland de senare kan märkas en ovanlig förening, som bär namn av såväl ett gammalt indelt regemente (indraget 1927) som en modern flygflottilj: Västmanlands regementes och flygflottiljs kamratförening. Sammanslagningen ägde rum 1943, då den 1939 bildade regementsföreningen gick upp i flottiljens nybildade förening.

Kamratföreningarnas främsta mål har varit att främja ett gott kamratskap och utgöra en föreningslänk mellan nuvarande och förutvarande anställda samt värnpliktiga vid förbandet. Vidare har föreningarna verkat för en god kontakt mellan bygd och förband, en för vårt land unik företeelse beroende på arvet från 1634 års regeringsform, det aktstycke där våra landskapsregementens framtida tillvaro stadfästes. Traditionsvård har också legat inom föreningarna intresseområde, ävenså att verka för ökad försvarsvilja hos det svenska folket. Olika sätt att uppnå dessa mål har varit föreningarnas skilda slag av publikationer samt att förlägga aktiviteter och möten till olika platser inom "regementets stånd".

Bildandet av Kungl. Hälsinge regementes kamratförening

Mot bakgrund av ovanstående redogörelse var det naturligt att det vid vårt regemente diskuterades att bilda en kamratförening. Den drivande kraften var överstelöjtnanten Sven Ryman med gott stöd av regementets chef översten Casper Ehrenborg. År 1938 var saken slutdiskuterad och beslut fattades att föreningen skulle konstitueras i samband med högtidlighållandet på Kungsbäck av Regementets Dag den 14 augusti.

I det första numret av kamratföreningens medlemsblad *Bocken* avgav regementschefen en programförklaring för föreningen. Han slutade med följande ord:

"I korta drag har jag antytt kamratföreningens ändamål i anslutning till verksamheten vid regementet. Förståelsen för bildandet av föreningen, visad genom personliga insatser samt genom skänkta medel från enskilda och föreningar synes mig vittna om att tanken på bildandet av densamma vunnit anklang ute i bygden, och att vi med tillförsikt kunna gå till verket. Sedan så skett på regementets dag den 14. augusti må den förhoppningen uttalas, att alla krafter inom föreningen för framtiden må samverka till ett gott resultat. Så hälsar jag eder alla, nuvarande och förutvarande Hälsingesoldater, till vår första sammankomst".

Föreningens första sammanträde kom att äga rum på dansbanan i Regementsparken. Till ordförande valdes generalmajoren Erik Söderhielm, således inte regementschefen. Erik Söderhielm hade *"en vacker junieftermiddag år 1887, som en något förläst, något av studentfestligheterna utmattad, men framför allt en förvuxen sextonåring med klappande hjärta klivit ur gästgivarskjutsen som stannat på Mohed utanför kanslibyggnaden, där officersvolontärernas rum var beläget".* Föreningens förste ordförande hade således en god anknytning till regementet vid vilket han börjat sin officersbana. Vice ordförande blev överstelöjtnanten Sven Ryman och sekreterare kaptenen Niels Erik Nielsen.

Verksamheten under 75 år – en kort resumé

Föreningens ordförande har som regel varit regementschefen. Några undantag finns, ett är redovisat ovan. Översten Hans Berggren var ordförande 1946 – 1962. Det innebar att regementscheferna Curt Göransson (1955 – 1957) och Axel Henriksson (1957 – 1967) då var styrelseordförande. Detsamma gällde översten Nils Sköld (1967 – 1968) i och med att Axel Henriksson var ordförande fram till 1968, då han efterträddes av översten Jan Smedler.

Föreningens årsmöte har som regel ägt rum samma dag som Regementets Dag genomförts. Årsmötet ägde många år rum på dansbanan i Regementsparken. Årsmötesmiddag avhölls i manskapsmatsalen där förutom styrelsen och medlemmar även besökare i övrigt fick deltaga. Musikkåren spelade och tal hölls. Det var högtidligt. Under en period kom styrelsen att genomföra årsmötet i Honnörssalen i kanslihuset med efterföljande middag där. Så småningom kom man att återgå till ett mer publikt årsmöte.

Under de inledande åren hade föreningen lokalombud ute i länet för att sprida kunskap om föreningen och underlätta medlemsrekrytering. Det var särskilt gällande under beredskapsåren 1939 – 1945. Även smärre sammankomster avhölls ute i bygderna för att knyta regemente, förening och bygd samman.

Föreningens första årsmöte ägde rum söndagen den 13 augusti 1939 på Mohed som ett led i strävan att ge ökad kännedom om densamma. Vid detta tillfälle tilldelades föreningen sin fana. Den överlämnades av överstinnan Signe-Lisa Ehrenborg till ordföranden Erik Söderhielm. Fanan är alltfort i bruk men genomgick för ett par år sedan en nödvändig renovering.

I samband med årsmötet 1948 och föreningens tioårsjubileum utdelades för första gången föreningens nyinstiftade hedersplakett "guldbocken". Den fanns i antingen förgyllt silver eller förgylld brons. Den överlämnades i ett etui lagd på ett underlag i regementets färger svart och vitt. Det var en förnämlig plakett. Den kom under årens lopp att utdelas till personer, vilka på ett förtjänstfullt sätt verkat för föreningen. Tyvärr försvann hedersplaketten "ur hanteringen" under 1990-talet av skäl som författaren inte känner till. Kanske är det dags att väcka den till liv igen?

Under de år som de militära kamratföreningarnas vårparad ägde rum i Stockholm deltog föreningen så gott som varje gång med sin vackra fana i täten. Dessa parader tog sin början på 1930-talet på initiativ av Sveagardesföreningen men är sedan åtskilliga decennier ett minne blott.

Kamratföreningen deltog under många år i högtidlighållandet av Svenska Flaggans dag på Strömvallen den 6 juni. Medlemmar marscherade in bakom föreningens fana. Inför den 6 juni 1961 hade författaren som fänrik blivit beordrad att föra föreningsfanan. Då det var dags för inmarsch hade inga medlemmar infunnit sig så det var bara att marschera in "solokvist". Året

därpå var författaren åter beordrad att föra föreningsfanan den 6 juni. Besök avlades hos stabschefen. "Förra året kom inga medlemmar. Om samma sak inträffar i år kan jag då inte slippa marschera in ensam?" Svaret: "Beviljas!". Naturligtvis kom inga medlemmar varför författaren med troppad fana återvände till regementet.

Föreningen har haft som uppgift att samla äldre årgångar av värnpliktiga till återträffar på regementet. Detta har som regel skett i samband med Regementets Dag. Särskilt påtagligt var detta under de år då alltjämt indelta knektar var i livet.

Redan från föreningens första år har dess medlemsskrift Bocken kommit ut. Den torde för de flesta medlemmar vara det mest påtagliga de får ut av sin medlemsavgift. Långt ifrån alla har ju möjlighet att delta i föreningens aktiviteter i Gävle. Fram till och med 1959 kom skriften ut i tidningsformat. De två första numren hade enkla omslag. Åren 1940 – 1948 pryddes omslaget av föreningens fana lagd mot klockstapeln och kasernernas fasader mot Kungsbäcksvägen. Åren 1949 – 1959 utgjordes omslagsbilden av regementets vapen, ett förhållande som alltjämt gäller.

Det kan i detta sammanhang påpekas att fram till slutet av 1970-talet behövde regementets vapen inte ha truppslagsbeteckning i form av korslagda musköter under sitt vapen. Detta berodde på att det inte kunde förväxlas med vare sig länets eller de båda landskapens vapen. Statsheraldikern hade genom Riksarkivets heraldiska sektion den 21 april 1966 gett regementet tillstånd att använda sitt vapen utan de korslagda musköterna. Övriga landskapsregementen/länsregementen var dock tvingade att ha truppslagsbeteckningen för att på så sätt skilja sitt vapen från länets respektive landskapets.

Fram till 1942 kostade årsskriften 50 öre. Under resten av 1940-talet växlade priset mellan 1:75, 1:50 och 1 kronor. I och med utgivning i bokform kom priset att höjas. Årgång 1961/62 betingade ett pris av 7 kronor och två år senare var priset uppe i 8 kronor. Medlemmar har alltid erhållit årsskriften gratis.

Under alla år fram till och med 1997 har årsskriften innehållit annonser, ett led i att finansiera utgivningen, särskilt efter beslutet 1992 om regementets nedläggning. Fram till dess hade regementet kraftigt stött utgivningen.

Antalet medlemmar har under åren varierat. Av den första styrelseberättelsen 1939 framgår att medlemsantalet var 912 varav 9 hedersledamöter och 9 ständiga medlemmar. Under beredskapen ökade medlemsantalet stadigt och var 1944 uppe i 2.390, en imponerande siffra. Den kom sedan att minska för att 1986 vara nere i 496. Ett lågvattenmärke var 1997 då 221 medlemmar redovisades. Redan nästa år hade antalet dock ökat till 271. Under senare år har medlemsantalet visat en tendens till ökning. Några exempel: 1999 till 310, 2004 till 395(!), 2005 en viss nedgång till 377 och 2011 åter en viss ökning till 385. Att nå styrelsens mål 400 medlemmar verkar vara svårt.

Jag vågar påstå att efter regementets nedläggning har föreningens aktivitet på olika sätt starkt ökat. Då beskedet om nedläggningen kom verkade föreningsstyrelsen ha drabbats av viss passivitet. Således utkom ingen årsskrift åren 1994 och 1995. Men därefter blåser det andra vindar. Detta återspeglas i att årsmötet numera alltid sker på en lördag för att möjliggöra för så många som möjligt att närvara. Detta har också visat sig vara helt riktigt. Mötet har också stagats upp och följer samma mall år efter år. Det enda som varierar är val av högtidstalare och plats för studiebesök. Ekonomin medger att det årligen genomförs en höstutflykt per buss till en intressant plats. Föreningen subventionerar deltagandet. Detta är stort och vid resorna har styrelsen tyvärr tvingats säga nej till flera anmälda. Allt detta sammantaget skapar framtidstro.

Framtiden

Det är svårt att sia, särskilt om framtiden har en klok person yttrat. Så är det självfallet även då det gäller att bedöma kamratföreningens framtid. Så länge ett regemente finns kvar finns också den naturliga rekryteringskällan till föreningen. När dess regemente inte längre finns uppstår frågan hur få föreningen att leva vidare. Det kan den endast göra om den kan ha förmåga att rekrytera medlemmar också från en bredare rekryteringsbas. Detta har vår förenings styrelse insett. Nu kan alla som ställer upp på föreningens ändamål bli medlemmar.

Då Kungl. Hälsinge regemente inte längre finns så är det vikt uppå att kamratföreningen vårdar dess traditioner och den anda som präglade regementet. Det gäller så långt det är möjligt att hålla känslan för sambandet regemente, bygd och förening levande. Jag anser att vår förening gör detta på ett föredömligt sätt. Föreningen har därutöver en viktig roll att tala för behovet av ett starkt svenskt försvar där hela landet inklusive Gotland skall försvaras.

Jag tror på vår förenings framtid under lång tid framöver. Men då krävs det att alla hjälps åt, inte minst med medlemsrekryteringen. Det torde finnas många inom "regementets stånd" som skulle kunna "övertalas" att ställa upp bakom Kungl. Hälsinge regementes kamratförenings fana. Gör det nu! som Gästrikebrigadens motto en gång i tiden löd. Lycka till!

Källor:
Svenska arméns regementen (Kristianstad 1971)
Värmlands regemente 350 år (Karlstad 1976)
Kungl. Kronobergs regemente under fyra sekel (Växjö 1967)
Kungl. Norra Smålands regemente 1623 – 1973 (Karlskrona 1973)
En bok om I 15 (Borås 1974)
Under vildmannafanan (Umeå 1976)
Skaraborgs regemente – minnesskrift 1981 (Skövde 1981)
Kungl. Västmanlands flygflottiljs historia del 1 och 2 (Västerås 1979 respektive 1983)
Den svenska militära kamratföreningsrörelsen (Stockholm 1956)
Bocken, årgångarna 1938 – 2011)

Program

för

Regementets dag på Kungsbäck

söndagen den 14 juni 1953.

Kl 0800 - 0900 revelj, flaggbissning på Rådhustorget.

Kl 1200 - 1245 avlämning av inneliggande styrka på Lilla fältet, erinran av 8/6 inryckande vpl, korum samt förbimarsch.

Kl 1300 - 1400 konsert av musikkåren i regementsparken.

Kl 1300 - 1330 stridsövning.

Kl 1330 - 2030 filmförevisning.

Kl 1430 kamratföreningens årsmöte å dansbanan.

Kl 1500 - 1600 kabaret i regementsparken.

Kl 1615 - 1800 middag i manskapets matsal.

Kl 1800 - 1900 flergrensstafetten.

Kl 1900 - 2030 kabaret i regementsparken.

Kl 2100 - 2400 dans å dansbanan.

Kl 2400 Svenska arméns tapto.

Dessutom från kl 1300:

a) Visning av kompaniförläggningarna, soldathemmet och soldattorpet intill kl 1500.

b) Nöjesanordningar och servering i regemenstparken till kl 2330.

c) Roddturer å Gavleån till kl 2330.

d) Ridturer och traktortåg för barn från underofficersparken till kl 1700.

Middagsbiljetter beställas på telefon 29780.

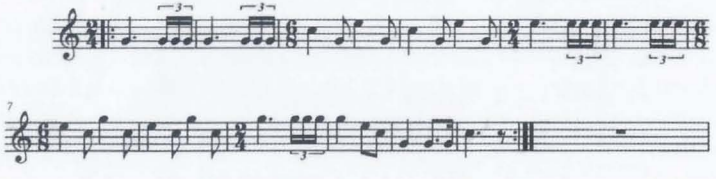
Bilaga inlagd i Bocken 1953. (Tillhör Knut Björkenstam).

I matsalen möter inför samlingen före årsmötet medlemmar i Gestrike militärhistoriska förening upp iförda uniformer från olika tidsepoker. (Foto: Knut Björkenstam).

Hälsinge reg:s kamratförenings igenkänningssignal

Signalhorn / trumpet **Ingvar Hansson 2013**

Hemvärnets musikkår Gävle uppvaktade kamratföreningen med en av Ingvar Hansson komponerad igenkänningssignal. Förhoppningsvis kommer den att ljuda vid kamratföreningens kommande möten.

ÅRSMÖTET 2013

av Knut Björkenstam

Årsmötet lördagen den 16 mars kom helt att domineras av kamratföreningens 75-årsjubileum. Något annat vore helt otänkbart. Högtidligheterna inramades av ett vackert vinterväder med en klart lysande sol från en blå himmel.

Från klockan 09.30 skedde samling i den gamla värnpliktsmatsalen, numera matsal för Högskolans personal och studenter. Men vi som var med på den tiden det begav sig känner dock igen oss. I matsalen var det dukat för hundra personer: kaffe med chokladtårta och grädde. Under samlingen spelade elva musiker ur Hemvärnets musikkår Gävle under ledning av Ingvar Hansson. Det var ett omväxlande musikprogram. Bland annat fick vi lyssna till *Finska rytteriets marsch* (marsch för Norrbottens regemente), *Svea livgardes marsch* och *Gånglåt från Hille dänne*.

Då alla infunnit sig äskade ordföranden, Rolf Dahlström, tystnad för att hälsa alla varmt välkomna. Mycket glädjande var att så många anammat kallelsen och kunnat komma. Särskilt vände sig ordföranden till de närvarande hedersmedlemmarna Tomas Bornestaf, Östen Andersson och Knut Björkenstam samt till dagens högtidstalare, tidigare regementschefen, generallöjtnanten Hans Berndtson. Denne fick så lyssna till *Bohusläns regementes marsch*, vid vilket regemente han en gång började sin militära yrkesbana..

Så följde ett musikaliskt uruppförande, nämligen kamratföreningens igenkänningssignal. Ansvarig för kompositionen är Ingvar Hansson. Signalen innehåller dels takter ur regementets igenkänningssignal, dels takter ur regementsmarschen. Signalen framfördes två gånger för att om möjligt få deltagarna att känna igen den vid kommande tillfällen. Kompositören tackades med varma applåder.

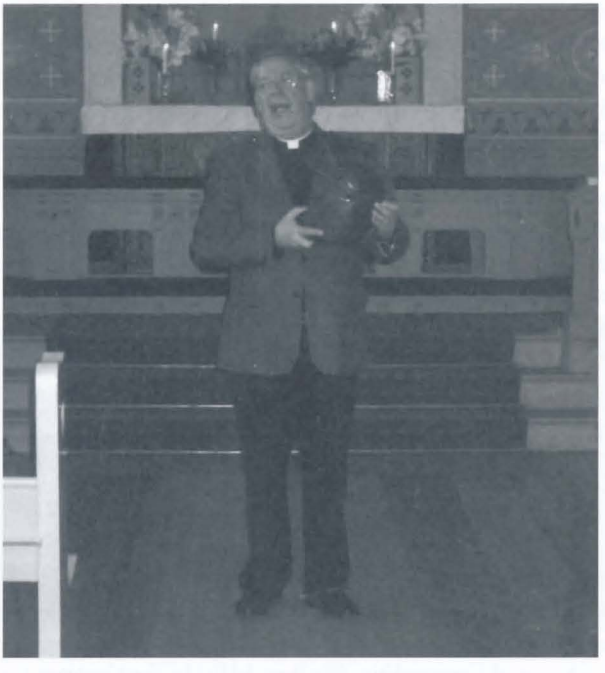
Efter det att vi alla stående åhört regementets marsch bad Rolf Dahlström oss att förflytta oss till Soldatkyrkan för korum, årsmöte och högtidstal.

Kyrkan fylldes snabbt. Musikerna inledde med att spela marschen *I 14 kamrater*, komponerad av musikdirektören (1932 – 1941) Oscar Jonsson och tilldelad kamratföreningen vid dess femårsjubileum 1943. Så följde korum.

Traditionsenligt inleddes detta med korumslag. Därefter spelade organisten i Ockelbo församling Lars-Olov Johansson på orgeln *Koppången* av Kalle Moraeus. Så följde psalm 238 *Jag lyfter mina händer.* Predikan hölls av vår föreningspastor Stefan Nilsson. Med Johan Andersson Muhrs hjälm från 30-åriga kriget i handen (Muhr avancerade från soldat till major och stupade vid stormningen av Prag 1648) kom Stefan Nilsson att tala om förhållandet "vi – de" i historiskt perspektiv. Skall vi hålla liv i oförrätter från det förgångna hur länge som helst? Är det moraliskt befogat och har vi som lever i

Marschen "I 14 kamrater" framförs i Soldatkyrkan. (Foto: Knut Björkenstam).

Stefan Nilsson med Muhrs hjälm i handen. (Foto: Knut Björkenstam).

dag skyldighet be om ursäkt för vad våra förfäder gjort? Kring dessa, ibland kontroversiella, frågor lade Stefan Nilsson ut texten. Så sjöng vi psalm 289 *Guds kärlek är som stranden* följd av *Välsignelsen*. Avslutningsvis spelade organisten *Våren* av Grieg. Än en gång hade vi fått vara med om ett minnesvärt korum. Vår föreningspastor är verkligen en stor tillgång för oss alla. De agerande avtackades av ordföranden med var sin blomsterbukett.

Efter ett kort uppehåll vidtog årsmötesförhandlingarna. De olika punkterna klubbades snabbt igenom. Årsavgiften för 2014 blev oförändrad. Hans Berndtson blev enhälligt vald till ny hedersledamot. Åtta nya medlemmar fick ur ordförandens hand motta kamratföreningens medlemsnål.

Ordföranden hälsade så Hans Berndtson välkommen att ta talarstolen i besittning. Högtidstalet i dess väsentliga delar återges på annan plats i årsskriften. Även högtidstalaren avtackades med vackra blommor och uppskattande applåder.

Så var det dags att "omgruppera" in till soldathemmet. I stora salen var vackert dukat till jubileumslunch med honnörsbord utmed ena långsidan. I övrigt var det fri placering. Rolf Dahlström hälsade de närvarande varmt välkomna till bords. Lunchen bestod av en förrätt och en varmrätt. Till dessa serverades vatten, öl eller vin efter vars och ens tycke och smak. Som avslutning dracks kaffe med tillhörande kaka. Allt var starkt subventionerat. Tacktal hölls, efter viss diskussion vid honnörsbordet, av hedersledamoten Knut Björkenstam. Så skingrades efter hand deltagarna efter en i allo lyckad jubileumsdag.

Kamratföreningen och dess styrelse är att gratulera till en mycket väl planerad och genomförd jubileumsdag. Allt kännetecknades av vikten att vårda arvet från det förgångna avseende såväl vårt regemente som vår kamratförening, hålla det vid liv och utveckla detsamma att passa in i vår tid samt jämväl blicka framåt mot en oviss horisont.

Tack för en minnesvärd dag.

Översiktsbild från lunchen i soldathemmet. (Foto: Knut Björkenstam).

DEN OPTIMALA NEDRINNINGEN

av Knut Björkenstam

Vad säger denna rubrik den ärade läsaren? Kanske ingenting så därför skall jag här förklara och skingra eventuella dimmor. Det jag kommer att relatera hänför sig av naturliga skäl till förhållandena på officersmässen. Måhända var dessa likartade på de andra mässarna.

På den tiden då vårt regemente levde och verkade hade de olika befälskårerna var och en sin mäss. Officerarnas låg på andra våningen i kanslihuset. Det kunde då hända i anslutning till middagsmålet att det till smörgåsbordet serverades en och annan snaps. Mässföreståndarinnan, fröken Elsa Andersson, vanligtvis kallad fröken Elsa, var en mästare i att fylla snapsglasen och det med råge. Det gällde att inte darra på handen då glaset fördes upp till munnen med den livgivande vätskan.

Fröken Elsa var väldigt snabb med att duka av så fort hon fick uppfattningen att glas, tallrikar och bestick var "förbrukade". Detta gällde också snapsglaset. Det är här rubriken kommer in i bilden.

De fysiska lagarna är nämligen sådana att då ett snapsglas till synes verkar tömt så råder det helt motsatta förhållandet. Det finns alltid lite kvar, något som det mänskliga ögat inte förmår upptäcka. Denna "kvarlåtenskap" samlas så småningom i botten på snapsglaset vilket tar 63 sekunder. Då har den optimala nedrinningen uppnåtts och avdunstningen börjar. Det gäller därför att kvickt fatta glaset och suga i sig de sista näringsrika dropparna. Sedan går det bra att ta bort snapsglaset.

Fröken Elsa lärde sig snabbt hur det förhöll och frågade oftast "Har det gått 63 sekunder, löjtnant Björkenstam?" och kunde vid ett jakande svar ta bort glaset.

Slutligen kan jag informera om att jag lyckats få personalen på Militärsällskapet i Stockholm att lära sig "63-sekundersbestämmelsen", åtminstone evad avser mitt snapsglas vid eventuellt nyttjande av detsamma. Så var det med den saken.

SKRIV GÄRNA OM GAMLA MINNEN ELLER ROLIGA HÄNDELSER.

JAG TAR TACKSAMT EMOT DEM.
REDAKTÖREN

HÖGTIDSTAL HÅLLET VID KUNGL. HÄLSINGE REGEMENTES KAMRATFÖRENINGS ÅRSMÖTE LÖRDAGEN DEN 16 MARS 2013 I SOLDATKYRKAN

av Hans Berndtson

Ärade medlemmar i Hälsinge regementes kamratförening! Mina damer och herrar!

Låt mig börja med att säga att jag är mycket glad över att vara här på Kungsbäck idag. Att stå här i vår vackra Soldatkyrka och skåda ut över gamla goda medarbetare och vänner från min tid som chef för Hälsingarna känns extra stimulerande. Man känner tydligt att man är bland vänner.

Styrelsen har valt att i samband med årsmötet idag högtidlighålla kamratföreningens 75-årsjubileum. Dagens datum den 16 mars har en speciell klang i vår svenska historia. Samma dag år 1792, då operamaskeraden ägde rum i Stockholm, sårades nämligen Gustav III av ett pistolskott i ryggen. Konungen avled några dagar senare. Denna händelse fick stor uppmärksamhet i dåtidens Europa.

I dagens läge uppmärksammas tillståndet i vårt svenska försvar inte bara i Europa utan på många håll i den mediala världen. Tyvärr har denna uppmärksamhet knappast några positiva förtecken. Jag skall återkomma till detta lite senare.

Hälsinge regemente som tjänade kung och fosterland i cirka 370 år har alltid löst sina uppgifter väl. På vår regementsfana finns segernamnen. Dessa namn på segrar vittnar om ärorika slag och händelser i vår svenska krigshistoria. I detta sammanhang får man inte glömma bort de drabbningar där vårt regemente dukade under mot en övermäktig motståndare. Oberoende av stridens utgång kämpade alltid vårt regemente väl.

I den informativa skriften om *Kungl. Hälsinge regementes krigshistoria* av kaptenen Herman Sundberg kan man läsa följande: "Det kännetecknande för hälsingesoldaten var hans seghet och uthållighet, hans förmåga att uthärda strapatser och umbäranden samt hans på slagfältet visade okuvliga stridslust och begär att gå fienden på livet. I sin trohet mot Konung och Fädernesland svek han aldrig, ej ens inför döden."

I modern tid har vårt regemente varit känt för sina välutbildade och samövade förband med hög krigsduglighet. En av orsakerna till detta goda renommé har varit en kvalificerad och skicklig befälskår. Vi har all anledning att vara stolta över detta. Gävleborgsgruppen för i dagens läge denna goda utbildningstradition vidare.

Vår kamratförening bildades 1938. Initiativtagare var överstelöjtnanten Sven Ryman. Trots att det gått 20 år sedan Sveriges riksdag beslutade att vårt regemente skulle läggas ner, eller omstruktureras som det kallades för på den tiden, kan jag konstatera, att vår förening är mycket livskraftig och kan därför idag fira sitt 75-årsjubileum. Ett bevis på denna vitalitet är, att cirka 380 personer är medlemmar i föreningen. Till detta kommer Stockholmsavdelningen I 14 S där det finns ytterligare 117 medlemmar.

Att man lyckats så väl med att både behålla och nyrekrytera medlemmar beror på en mängd olika faktorer. Låt mig bara lyfta fram några: en väl fungerande styrelse med ett stort personligt engagemang, en utmärkt webbsida, en utomordentlig årsskrift Bocken och sist men inte minst uppskattade resor och utflykter där kamratskapet är en viktig beståndsdel.

Jag kan bara lyckönska kamratföreningen till detta goda och viktiga arbete. Jag är övertygad om, att de närmaste 25 åren fram till 100-årsjubileet blir lika framgångsrika. Låt mig också i detta sammanhang påtala betydelsen av att olika kamratföreningar i vårt avlånga land lever vidare och utvecklas även på de platser där fredsförbanden har lagts ned.

Av stadgarna för vår kamratförening framgår det bland annat att ett av föreningens ändamål är att verka för ett starkt svenskt försvar. Vän av ordning frågar sig då, hur står det till med försvaret, det vill säga är Försvarsmakten på spåret enligt Riksdagens beslut eller vart är vi på väg? Jag tror att väldigt få personer i vårt land har undgått den livliga försvarsdebatten på senare tid. Upprinnelsen till detta var naturligtvis artikeln i Svenska Dagbladet den 31 december 2012 under rubriken "Försvar med tidsgräns". När ÖB, generalen Sverker Göranson, fick frågan "Kan vi försvara oss?" blev svaret: "Vi kan försvara oss mot ett angrepp med begränsat mål. Vi talar om ungefär en vecka på egen hand". Detta uttalande av rikets ÖB om ett "enveckasförsvar" fick ett mycket stort medialt genomslag. Vår bedömda försvarsförmåga blev med ett slag begriplig för en bred allmänhet.

Innan jag går in på så kallat "eget läge" kan det vara lämpligt att höja blicken och göra några mycket korta nedslag i USA och Ryssland.

USA är världens enda supermakt. Landets försvarsbudget var år 2011 på ofantliga 4 800 miljarder svenska kronor. Anslagen kommer dock att minska. Detta kommer säkerligen att märkas på många områden, till exempel viljan att engagera sig i oroshärdar långt bort i världen. Ribban för större amerikanska insatser kommer därför troligen att höjas markant. De engagemang som blir aktuella måste vara av central betydelse för amerikansk säkerhetspolitik. Sakta men säkert börjar USA:s strategiska fokus att flyttas alltmer från Europa mot Asien och Stillahavsområdet. Man kan tala om en strategisk vindkantring.

Om man riktar blicken mot öster kan man konstatera, att omvärldens syn på Ryssland förändrades i och med femdagarskriget mot Georgien år 2008.

Författaren i talarstolen i Soldatkyrkan. (Foto: Knut Björkenstam).

Det stod nu klart för envar, att Ryssland var berett att tillgripa militära maktmedel för att snabbt lösa en konflikt som ansågs beröra landets vitala säkerhetsintressen. Samma år offentliggjordes också planerna på en genomgripande militärreform av det ryska försvaret, som skall vara genomförd 2020.

Vad gäller markstridskrafterna finns en tydlig inriktning mot ökad rörlighet och hög beredskap. Kår- och divisionsstrukturerna överges till förmån för att organisera förbanden i brigadstrukturer. Undantaget är luftlandsättningstrupperna som bibehåller sin divisions- och regementsstruktur. När reformen är avslutad, kommer det att finnas cirka 125 brigader i den ryska försvarsmakten. Den skall enligt målbilden omfatta en miljon man. Värnpliktstidens längd är numera ett år mot tidigare två år.

Hur ser då läget ut i vår Försvarsmakt? En kort sammanfattning kan vara: MYCKET BEKYMMERSAMT! Men låt mig börja med några grundvärden.

Försvarsanslagets andel av vår bruttonationalprodukt (BNP) är i dagens läge knappt 1,2 %. Det innebär cirka 42 miljarder kronor per år. För 25 år sedan var anslaget 2,5 % av BNP. Om man räknar om det i dagens penningvärde blir det cirka 80 miljarder kronor per år. Väger man även in hur mycket dyrare modern försvarsmateriel har blivit samt dagens lönekostnader förstår var och en att den ekonomiska problematiken är svårbemästrad.

I och med att Riksdagen år 2009 med röstsiffrorna 153 för och 150 mot fattade beslut om att den allmänna värnplikten skulle vara vilande i fredstid och istället ersättas av en frivillig soldatutbildning kom även personalfrågan i ett helt nytt läge.

Hur ser då krigsorganisationen ut eller som man säger idag insatsorganisationen omfattande 50 000 man? Armén: ledningsplats-, telekrigs-, underrättelse- och jägarbataljon en av vardera, sju stridande bataljoner, artilleri-, luftvärns-, ingenjör- och logistikbataljon två av vardera. Marinen: sju korvetter, fyra ubåtar och minröjningsfartyg, en amfibiebataljon och en basbataljon. Flygvapnet: fyra stridsflygdivisioner, en helikopterbataljon, en transportflygbataljon och två basbataljoner.

Vad gäller den i korthet skissade organisationen kan man konstatera, att i internationella sammanhang har Försvarsmakten lycktas mycket bra. Goda exempel är Afghanistaninsatsen, piratbekämpningen i Adenviken och utanför Somalias kust samt flygspaningsinsatsen över Libyen.

Vad gäller möjligheterna att försvara vårt eget land under en längre tid måste denna förmåga bedömas som helt otillräcklig. Detta främst på grund av en för liten numerär, främst på armésidan, och avsaknaden av många system av vital betydelse för att uppnå ett trovärdigt nationellt försvar.

Insatsorganisationen består alltså av 50 000 man och innehåller följande kategorier: officerare, reservofficerare, heltids- och tidvis tjänstgörande gruppbefäl, soldater och sjömän (GSS) samt hemvärnsmän. De stora vakanserna finns idag i kategorin GSS.

Heltidstjänstgörande GSS skall omfatta 6 500 individer. Idag saknas det 2 200. Anställningstiden är normalt åtta år och kan förlängas med ytterligare fyra år. År 2012 var det 17 % av denna kategori som lämnade Försvarsmakten. I många fall har dessa soldater tidigare varit ute i flera internationella missioner eller tillhört den nordiska stridsgruppen (NBG). Personalkvalitén i denna grupp är således mycket hög. Samtliga har också en värnpliktsutbildning i botten.

I gruppen tidvis tjänstgörande GSS finns det i dagens läge enbart 1 600 personer. En 100 % uppfyllnad hade inneburit 9 500 personer. Det är således långt till målgång. För många ungdomar som är intresserade av Försvarsmakten är deltagande i utlandsmissioner lockande. När nu insatsen i

Afghanistan avvecklas 2014 kommer troligen rekryteringen att påverkas negativt. Om personaluppfyllnaden av insatsorganisationen ej kommer till stånd i en nära framtid blir helt naturligt förbandsutbildningen lidande och samverkansövningar i stort sätt omöjliga att genomföra. Signalerna från Försvarsmakten, att personalramen på 50 000 ej kommer att vara uppfylld förrän tidigast 2019 eller i vissa fall 2023 är minst sagt allvarlig. Om man vill spetsa till det kan man säga att "enveckasförsvaret" är på plats om tio år!!

Till detta kommer att det från och med 2015 behöver tillföras ytterligare drygt fyra miljarder kronor per år till Försvarsmaktens kassakista, det vill säga ett tioprocentigt påslag. Sannolikheten för en anslagsförstärkning i den storleksordningen måste bedömas som mindre trolig.

I den av Sveriges Riksdag antagna solidaritetsförklaringen framgår det: "Sverige kommer inte att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat EU-land eller nordiskt land. Vi förväntar oss att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas. Sverige bör därför ha förmågan att kunna ge och ta emot militärt stöd." Vårt land har således en säkerhetsdoktrin som går ut på, att vi hoppas på det bästa, det vill säga vi hyser en förhoppning om att vi vid en kris eller ett angrepp skall kunna få hjälp, i klartext från NATO. Ambassadör Sven Hirdman konstaterade i en debattartikel tidigare i år att vår solidaritetsförklaring "saknar all trovärdighet såväl inom som utom Sverige."

Många frågar sig säkert skulle vi då, trots allt, inte få någon hjälp från NATO om det verkligen blev ett skarpt läge? I samband med Folk- och Försvars konferens i Sälen i år kommenterade NATO:s generalsekreterare Fogh Rasmussen just denna frågeställning med orden: "Antingen är man med eller inte." Beskedet är både logiskt och tydligt och kan ej misstolkas. Det finns alltid för- och nackdelar med olika alternativ.

Den uppenbara fördelen med ett eventuellt NATO-medlemskap är, att man omfattas av den kollektiva säkerhetsgarantin enligt kapitel fem i NATO-stadgan, det vill säga att vi får hjälp om vårt land skulle utsättas för ett angrepp. Vi vet alla att det är stor skillnad mellan att hoppas och att veta.

I dagens läge finns inget militärt hot mot Sverige. Samtidigt har historien lärt oss att ibland händer det osannolika. Om vi själva vill utveckla vårt samhälle efter våra egna värderingar måste Regering och Riksdag vara beredda att anslå tillräckliga ekonomiska medel för att skapa ett trovärdigt svenskt försvar.

En sak är säker att med nuvarande svenska solidaritetsförklaring som huvudkudde kan ingen av oss sova särskilt gott om natten. Det är kanske dags att inför 2015 års försvarsbeslut låta Försvarsberedningen börja titta på alternativ som tidigare har ansetts som helt otänkbara, det vill säga att utreda alliansfrågan i ett första steg.

Från höstutflykten. Besök på Erik-Andersgården. (Foto: Bo Rossander).

Rolf Dahlström överlämnar "ättlingen" till Hälsingebocken till Helge Ljungström.
(Foto: Bo Rossander).

HÖSTUTFLYKTEN – FRÅN DÅ TILL NU

av Hans Beminge

Så var det dags att lördagen den 7 september vända blickarna norrut för vår höstresa. Tidigare hade kamratföreningen besökt F 15 Flygmuseum den 16 september 2000, men mycket har förändrats sedan dess.

Vi beställde en 60-personers buss, då vi visste att våra utflykter är populära. Att de var så populära visste vi inte. Efter sex dagar var bussen fullbokad och nio medlemmar stod på reservlistan. Efter sedvanliga återbud fick vi alla plats.

Klockan 09.00 skulle bussen avgå från Soldathemmet, men redan en halvtimme innan hade huvuddelen av deltagarna anlänt. Full fart på pratet med en gång! Vädret var inledningsvis dimmigt, men vi visste att i Hälsingland lyste solen. Förutom ungefär 70 deltagare från oss tillkom 25 deltagare från Dalregementets kamratförening.

Första besöksmålet var hälsingegården Erik-Anders, som blev världsarv den 1 juli 2012. Sju hälsingegårdar skrevs in på UNESCO:s världsarvslista under namnet "Decorated Farmhouses of Hälsingland". De sju gårdarna representerar ungefär 1000 andra hälsingegårdar. I de flesta bor man, så där är många interiörer förändrade. Många självägande bönder, utan koppling till stora gods, skapade möjligheter att dels bygga hus med flera stora rum och stora salar till fest och att dels dekorera flera av rummen, i många fall av dalfolk.

Vi möttes av ägarparet Per och Britt-Marie Forssell, som guidade oss i Erik-Andersgården. Gården, byggd 1824, är uppkallad efter bonden och nämndemannen Erik Andersson. Ny- och hembakade bullar, äppelkaka och kakor väntade på tunet, där vi tog för oss när den andra hälften av medlemmarna var på visning i huset. Ett återbesök är nog självklart för att ånyo uppleva miljön, historien och fikat.

Så uppsittning och iväg till gamla F 15 i Söderhamn. Vi hälsades välkomna av ordföranden i F 15 kamratförening, Helge Ljungström. Vid en liten ceremoni återbördade vår ordförande en ättling till Hälsingebocken som Hälsinge regemente tog med sig till Gävle 1909. Efter det, det fanns guider här och där, kunde vi fritt ströva omkring bland flygplan och se på olika miljöer, bland annat en sektion av ett logement från Gunnarnbasen (som låg sydost om Storuman). Margareta Björkenstam fick möjligheten att själv spaka en AJS 37 Viggen, visserligen i simulator, men nog så verkligt. Ett fint diplom minner om äventyret för vårt flygaress. Ett enastående museum där flygplan och miljöer samverkar till en fantastisk helhet. Självklart gör man ett återbesök här, kanske inte varje år men nästan.

Sista anhalten var Växbo Lin, enda linneväveriet i Sverige som väver 100 % lin. En information gavs om hur och då spinneriet och väveriet blev till, långt bort från tätbebyggelsen, i det vackra Rengsjö-Växboområdet. En historia om verkligt entreprenörskap. Hanna och Jacob Bruce köpte Växbo Lin för några år sedan och har utvecklat design och produktion. Mycket av det vävda går nu på export.

De vävstolar som de använder är från 60-och 70-talen, och väver på traditionellt sätt med bland annat skyttel. Reservdelar finns inte så två mekaniker underhåller och reparerar med egengjorda delar. Efter visning i varpsal och vävsal shoppade vi loss, ganska dyrt men en kvalitet vi inte är vana vid. Återbesök? Javisst.

Under återresan via Bollnäs genomfördes sedvanligt lotteri med många fina vinster. Dalfolket lovade vid Växbo att de skulle arrangera utflykten hösten 2014. Ingen från Orsa kompani närvarande?

Innan vi skildes åt påminde Rolf om kommande årsmöte den 15 mars 2014. Ett stort tack till vår chaufför Anders Myrman som ställer upp för oss alla.

Intresserade åhörare vid information om Växbo Lin. (Foto: Bo Rossander).

KAMRATFÖRENINGENS VERKSAMHET 2012

Styrelsen för Hälsinge regementes Kamratförening får härmed avgiva följande berättelse över verksamheten 2012.

Förste Hedersledamot	H. K. H. Prins Daniel	
Hedersledamöter	Överste 1 Karl-Evert Englund	
	Kapten Östen Andersson	
	Överste Tomas Bornestaf	
	F. Landshövdingen Lars Ivar Hising	
	Överstelöjtnant Knut Björkenstam	
	Kapten Kurt Kvist	
Ordförande	Rolf Dahlström	
Vice ordförande	Göran Larsson	
Sekreterare	Hans Beminge	
Kassör	Rune Westergren	
Ledamöter	Börje Wallgren	
	Lars-Erik Nilsson	
	Ingvar Hansson	
	Ulf Laurén	
	Olle Larsson	Representant I 14 S
	Klas-Göran Storm	Representant Hemvärnet
VU	Rolf Dahlström	
	Hans Beminge	
	Rune Westergren	
Revisorer	Rolf Jägare	
	Peter Bohlin	
Revisorssuppleanter	Lena Broman	
	Kenneth Lundström	
Valberedning	Ove Sundell, sammankallande	
	Sune Sundell	
	Anders Jonsson	
Redaktör för Bocken	Knut Björkenstam	
Klubbmästare	Göran Larsson	
Rekryteringsansvarig	Ulf Laurén	
Styrelseledamot i Sällskapet Hälsinge regemente	Hans Beminge	

Antalet medlemmar den 31 december 2012 var 380.
Styrelsen har haft sex protokollförda sammanträden.

Sedvanligt årsmöte avhölls lördagen den 17 mars. Under samlingen med kaffe och sockerkaka konserterade sextetten ur Flygvapnets hemvärnsmusikkår. Som vanligt utmärkt genomfört.

Vid samlingen "paraderade" fyra medlemmar ur *Gästrike militärhistoriska förening* iklädda uniformer från karolinertiden. Hemvärnssextetten spelade under samlingen och avslutade med *Björneborgarnas marsch* för högtidstalaren överste Anders Gardberg och regementets marsch som spelades före intåget till korum i Soldatkyrkan.

Stefan Nilsson med organist Lars-Olov Johansson genomförde ett traditionsenligt korum, där Stefan talade om sin syn på människan och avslutade med liknelsen om änkans skärv. Organisten avslutade korumet med *Våren* av Grieg.

Finske försvarsattachén, överste Anders Gardberg, var årets högtidstalare. Han informerade om Finlands försvarsmaktsreform, där det kom fram hur olika våra länder ser på försvaret. Rolf tackade Stefan och Anders för tänkvärda ord samt Lars-Olov för den fina musiken med varsin blombukett. Därefter inleddes årsmötesförhandlingarna.

Rolf Dahlström, Ulf Laurén, Ingvar Hansson och Lars-Erik Nilsson omvaldes. Årsavgiften oförändrat 150:-.

Lunchen intogs traditionsenligt i vår gamla värnpliktsmatsal. Årets utflyktsmål var *Gästrike Räddningstjänst*. Rolf tackade därefter oss alla som gjort dagen till en fin årsmötesdag i vår kamratkrets.

Lördagen den 8 september genomfördes höstens utflykt, som gick till Armémuseum i Stockholm. Mycket intressant och bra guidning. Lunch intogs före besöket på Karlbergs slott.

Kamratföreningens årsbok *Bocken* har även i år utgivits under Knut Björkenstams eminenta redaktörskap, med hjälp av hustru Agneta. Återigen tack Knut och Agneta!

Gävle i mars 2013

Rolf Dahlström — *Ordförande*

Hans Beminge — *Sekreterare*

I 14 S VERKSAMHET 2012

Ledningens sammansättning har varit följande:

Klubbförare	Benny Gustafsson
Förste avlösare	Lars-Gösta Carlsson
Andre avlösare	Olle Larsson (tillika hemsidesansvarig)
Skrivare	Cajsa Gotthold
Myntsamlare	Svante Karén
Gästabudsarrangör	Gunnar Hagstedt
Lösörebevarare	Sten-Erik Edenhag
Med hemlig funktion	Vakant

Ledningen har under året haft fyra ledningsmöten.

Vid årsmötet valdes som penninggranskare:
Anders Bager och Bengt Staffan Elmgren och som ersättare Frank Björsbo och Håkan Hedberg.

Valberedningen fick vid årsmötet följande sammansättning:
Henning Jansson och Evert Danielsson. Ur ledningen avdelades senare Olle Larsson, tillika sammankallande.

Antalet medlemmar var vid årets slut 116 (år 2011: 117) varav 31 ständiga medlemmar, hedersklubbförare och två hedersledamöter. Fem medlemmar har nyrekryterats 2012.

I 14 S har under året varit representerad i moderföreningens styrelse genom Olle Larsson.

Samverkan med andra kamratföreningars lokalavdelningar i Stockholm (LKSS) har fortsatt som tidigare. Klubbföraren har varit föreningens representant.

Föreningen har under året varit medlem i SMKR (Sveriges Militära Kamratföreningars Riksförbund) och Militärsällskapet. Vid SMKR representantskapsmöte 17-19 april representerades I 14 S av Olle Larsson.

Föreningens hemsida (www.i14s.se) har under året besökts 925 gånger. Sammanlagt har besökarna tittat på 1926 webbsidor (2.1 webbsidor per besök). 74% har varit nya besökare. Webbsidorna har uppdaterats kontinuerligt med bland annat information om föreläsningar, filmaftnar och bildspel.

Årsmöte och höstmöte har genomförts traditionsenligt i Högkvarterets samlingssal. Vid årsmötet uppdaterades mötesdeltagarna med ett mycket intresseväckande kåseri av Carl Björeman under rubriken "Lyckas försvaret skaka av sig förfallet". Vid höstmötet berättade Per Jungnér (f. v. Hallands

regemente) mycket engagerat och fängslande om våra insatser i Afghanistan, aktuellt läge och vad vi kan förvänta oss där framöver. Efter respektive möte avnjöt deltagarna en prisvärd buffé i militärrestaurangen under sedvanligt trevliga former.

Den 8 september deltog några kamrater i moderföreningens och Dalregementets kamratförenings höstutflykt till Armémuseum i Stockholm.

I 14-luncherna har fortsatt på Militärsällskapet. Tråkigt nog har några luncher inställts på grund av för få deltagare. Också den traditionella samlingen inför julen på Militärsällskapet blev inställd efter det att för få anmält sig.

Stödet från Gävleborgsgruppen och moderföreningen i Gävle har varit utomordentligt gott. Det kan inte nog uppskattas av vår förening då vi saknar praktiska möjligheter att hantera utskick med mera.

Ekonomin

Under 2012 har intäkterna för medlemsavgifter givit samma intäkt som föregående år. Årets donationer var 1.650,00 kr (1.850,00 kr).

Disponibelt resultat:	
Balanserade medel	32.193,75
Årets resultat	1.512,70
Att disponera	33.706,45

Ledningen föreslår att de disponibla medlen föres över i ny räkning.

Stockholm den 29 januari 2013

Benny Gustafsson *Lars-Gösta Carlsson* *Olle Larsson*

Svante Karén *Cajsa Gotthold* *Gunnar Hagstedt*

Sten-Erik Edenhag

VETERANMIDDAGEN 2013

av Tomas Bornestaf

Kungl. Hälsinge regementes veteraners traditionsenliga middag ägde i år rum kvällen den 14 juni, en vacker sommardag. Drygt 30 veteraner samlades till sedvanlig veteranmiddag i Stiftelsens Sällskapet Hälsinge Regemente regi på Soldathemmet.

Vi lyssnade under samlingen till härlig blåsmusik, utförd av en oktett ur Hemvärnets musikkår i Gävle, som avslutades med regementets marsch – åhörd av veteranerna i stram givakt.

Måltiden, med sedvanligt mycket njutbart innehåll, avnjöts i Soldathemmets stora sal. Till trumpettoner avsjöngs "Slå i, drick ur ...".

Under måltiden upplästes och applåderades kraftigt hälsningar från många kamrater som med skilda – men fullt godkända skäl – inte kunde närvara vid årets middag. Barnbarns studentexamen, sedan länge planerade resor eller en tillfällig (hoppas vi alla) krasslighet. Kamratföreningen var i år som tidigare den ädle givaren av kvällens vin. Tack till kamratföreningen.

Blåklintsblomman deklamerades av Hans Beminge, intet öga var torrt!

Ivan Österblad lämnade en bred och uppskattad information om sin verksamhet "i det civila" efter det att han lämnade regementet under senare delen av 1980-talet. Han konstaterade att "veteranmiddagen" var något utöver det vanliga och skulle göra allt för att återkomma i framtiden.

Så blev det kaffe med lämpliga tillbehör och som vanligt många goda minnen långt in på småtimmarna.

Nästa år ses vi igen, datum är fredagen den 13 juni – det blir ingen otursdag, tvärsom en glädjedag för oss veteraner – väl mött på Soldathemmet.

†

MEDLEMMAR SOM, ENLIGT VAD FÖRENINGEN KÄNNER TILL, AVLIDIT 2012 – 2013

Burman, Janne	Bollnäs	11 juni 2012
Carlson, Larsola	Strängnäs	6 september 2012
Thimon-Westerlund, Eva	Gävle	3 januari 2013
Tolltorp Henriksson, Margareta	Valbo	2 april 2013
Raak, Karl Heine	Skutskär	5 maj 2013

Ingen vet talet av jordiska dagar.
Ingen den dag då vi kasta loss.
Vi lyder under de eviga lagar,
som kommer leden att glesna bland oss.

De som har gått skola ändock finnas
bland oss så länge, vi dem minnas.
De, som är gångna ur rum och tid,
vi önska dem evig vila och frid.
(B. Boström)

Foto: Bertil Johansson.

Regementets fana,
tilldelad regementet av konung Gustav VI Adolf
på Lilla fältet
den 29 september 1952

Bygdens försvar är bygdens folk

Tryckeribolaget, Sundsvall 2013

Bocken 2013
Dokumentet är skannat med upplösningen 400 pixlar/tum (157 pixlar/cm) och är direkt överfört till filformatet PDF (ver 6.0 eller senare). Arbetet har utförts av **Ulf Holmberg** 2016-03-10